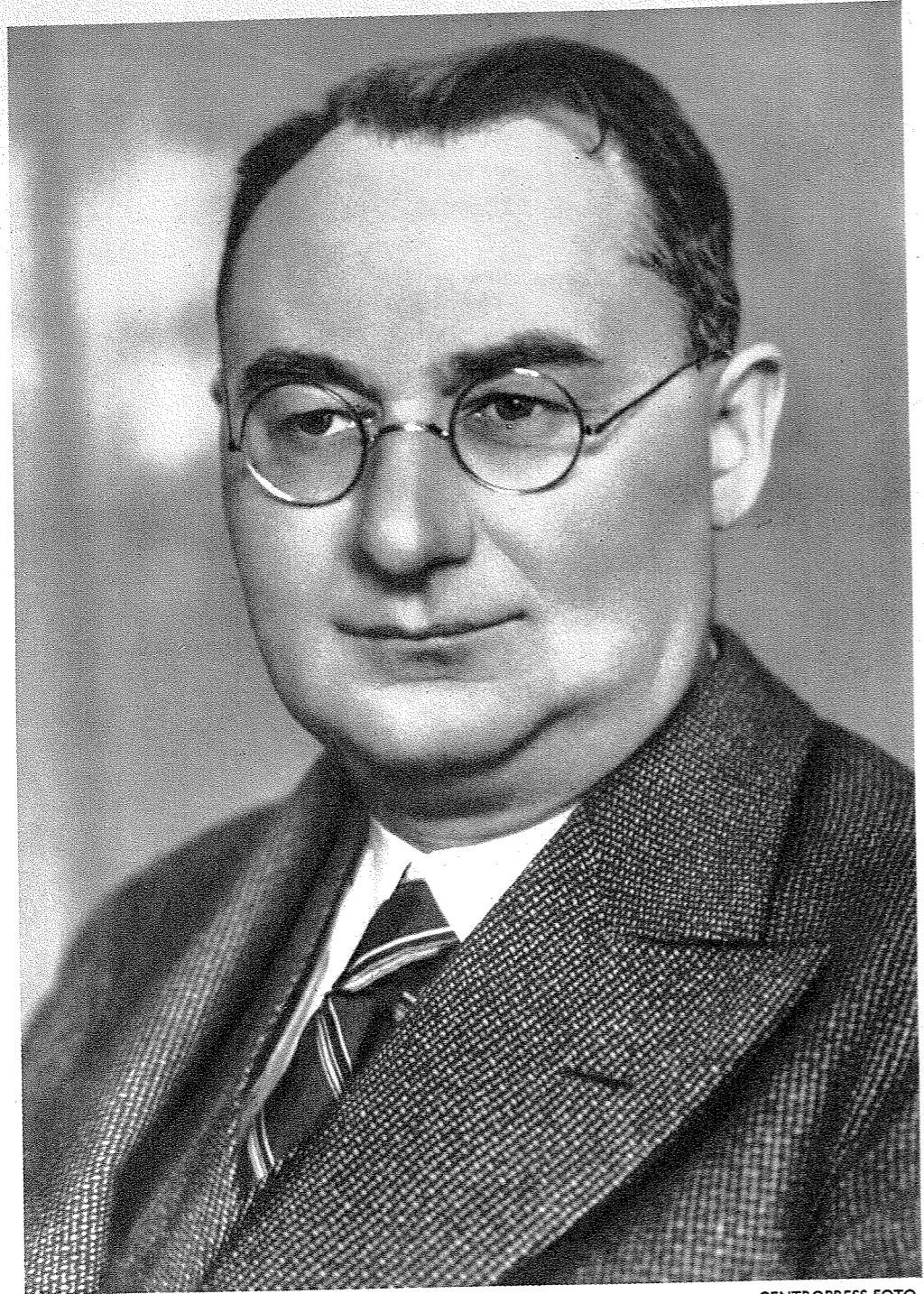

Knihovna univ. prof.
Dr. KARLA LAŠTOVKY

11-B-84

CENTROPRESS-FOTO

Josef Mráz

IN MEMORIAM
DOC. DRA JOSEFA MRÁZE

Za drem Josefem Mrázem.

S bolestným pohnutím vzpomínám, jak jsem před 25 lety přijímal dra Mráze do Zemské statistické kanceláře království Českého. Velký, štíhlý mladík, s milýma veselýma očima přinesl sice výtečná vysvědčení, ale hlásil upřímně, že o statistice dosud neví skoro nic; hned však také žádal o literaturu a návod, jak by se co nejdřív do hloubky seznámil s její podstatou i s jejími taji. A velmi brzy se osvědčil výborným spolupracovníkem. Znamenitě zapadl mezi nás. Měl-li jsem vůbec mimořádné štěstí při volbě svých spolupracovníků, neopustilo mě ani tenkrát: Jako Mildschuh, Engliš, Auerhan, tak i Mráz a po něm Weyr a Winkler (nyní profesor vídeňské university a ředitel populační sekce tamního Spolkového úřadu pro statistiku), kteří postupně konali se mnou vědecké i správní práce v malé i milé té naší kanceláři, skvěle se pak uplatnili na poli vědy i administrativy.

Mráz vypadal ze všech nás tělesně nejzdatnější i nejzdravější — a přece první nás přešel tam, odkud není návratu . . .

Věnoval se statistice s celou vážností a hloubkou své nadané mysli i s celou láskou svého vřelého srdce. Měl pro ni také všechny předpoklady: vrozený smysl pro pravdu a přesnost až puntičkářskou, přísnou logičnost úsudku, trpělivou píli, nelekající se dlouhé často a pracné cesty za jediným malým poznatkem, jasnost stylisace, zabíhající leckdy k vůli přesnosti výrazu až ke zbytečné snad, vždy však dobře míněné obšírnosti, při tom mimořádnou vědychtivost, kritičnost a svědomitost. Když k tomu záhy přistoupila i důkladná znalost dosavadních výsledků teorie a techniky statistické — což divu, že se Mráz záhy stal a trvale zůstal na tomto poli nejen sám výborným pracovníkem, ale i znamenitým organisátorem a vůdcem jiných.

Ponecháváje podle úmluvy podrobné ocenění jeho prací a zásluh těm, kdo pak na širší a vděčnější půdě statistiky státní měli příležitost děle s ním spolupracovat, chci zde jen ještě ze svých vzpomínek vyzvednout jeho vzácnou družnost, kolegialitu a demokratičnost, která také již velmi záhy získala mu v naší zemské kanceláři srdce všech. Měl vzácný dar, být ke každému, i podřízenému, vlídný a laskavý, a přece si zachovat svou autoritu. Neměl, pokud vím, v celém sboru nejen statistických, ale i ostatních tehdejších zemských úředníků i jiných zaměstnanců jediného nepřítele, ale měl celé kohorty upřímných přátel.

Ti se všichni dnes jistě z celé duše se mnou přidružují ke všem pozdějším jeho spolupracovníkům a přátelům, žalujícím na nelítostný Osud, že tak záhy, náhle a předčasně nám Mráze vzal. Cítíme všichni krutost té rány. Stihla nejen naše srdce, ale i naši statistiku a vědu vůbec. Pro tu chtěl, mohl a měl Mráz ještě mnoho vykonati. Nebude snadno zaplnit bez velké újmy jeho místo ve statistice: to vzácné spojení osobních schopností vědeckých i administrativních a neméně vzácné spojení získaných teoretických vědomostí a praktických zkušeností se často nevyskytá. Mohlo a mělo statistice našeho mladého státu přinésti ještě mnoho žádoucího ovoce. Ale už za to, co vykonal, zachováme milému Mrázovi jak my všichni jeho spolupracovníci a přátelé, tak i naše mladá česká statistika

věčnou a vděčnou pamět!

Dr. Dobroslav Krejčí.

Dr. Josef Mráz.

In memoriam.

Josefa Mráze, jehož předčasný odchod oplakáváme, poznal jsem roku 1909, když jsem jako koncipista vstupoval do tehdejší Zemské statistické kanceláře. Vedle přednosta dr. Dobroslava Krejčího, působili tam tehdy Mildschuh, Auerhan a Mráz. Tito tři byli asi v mém věku a bylo přirozeno, že jsme záhy uzavřeli přátelství. V Mrázovi poznal jsem člověka vážného a cílevědomého. Nepatřil mezi ty, kterým statistika jest pouhým předmětem úřadování jako cokoliv jiného, nýbrž velmi brzy si ji oblíbil jako disciplinu vědeckou. Měl k tomu všechny nutné povahové a intelektuální vlastnosti: důkladnost hraničící někdy až na puntičkářství, velkou trpělivost a někdy i přímo určitou váhavost, šlo-li o koncipování konečných výsledků toho či onoho statistického šetření. Tato váhavost, která byla však pouze následkem jeho vědecké poctivosti a opatrnosti, nápadně někdy kontrastovala s vyslovenou energií, kterou osvědčoval jako úředník. Bylo vidět, že v něm nevězí jen opatrný vědec a teoretik, nýbrž zároveň i energický praktik. Mráz byl však také rozený počtář a touto vlastností jako by byl anticipoval směr, kterým se později věda statistická bude bráti. Pamatuji se, že často s pýchou vzpomínal svých úspěchů v matematice na gymnasiu.

Nebylo ovšem jen Mrázovou zásluhou, že jsem se po dobu své činnosti v Zemské statistické kanceláři (1909—1912) cítil spokojen a rychleji přizpůsoboval vážnějšímu a klidnějšímu životu pražskému, než byl můj dosavadní v rušnějším a veselejším prostředí vídeňském. Musím za to děkovat i všem ostatním konceptním úředníkům statistické kanceláře, s nimiž spojuje mne upřímné přátelství.

Mým povoláním na českou vysokou školu technickou v Brně byl na určitou dobu (1912—1919) přerušen osobní styk s přítelem Mrázem. Za to tím intenzivněji byl opět navázán, když jsem po převratě převzal řízení nového Státního úřadu statistického. Ze svých starých známých předpřevratových z dob Zemské statistické kanceláře, našel jsem v novém úřadě pouze Auerhana a Mráze, poněvadž Krejčí odešel do Brna, Mildschuh na pražskou universitu a Winkler, nejmladší z bývalých konceptních úředníků Zemské statistické kanceláře a reprezentující v ní živel německý, do Vídně. V Zemské statistické kanceláři byli Auerhan a Mráz pořadím (i když ne věkem) „starší“ než já a proto byl bych se u průměrných úředníků mohl obávat jisté kyselosti za změněných poměrů. Ale ani Auerhan, ani Mráz nebyli takové průměrné úřednické duše. Ještě dnes jsem dojat, vzpomínám-li srdečného a upřímného přijetí, jehož se mně od obou starých kamarádů dostalo, když převzal jsem roku 1919 vedení nového Státního úřadu statistického po odstoupivším kolegovi Krejčím. Jejich zásluhou a zásluhou všech ostatních, pořadím mladších konceptních úředníků bylo, že jsem byl s to zastávat po deset let důležitou funkci presidenta tak velkého úřadu jaksi ex currendo bez nejmenších obtíží a otřesů. A loučím-li se dnes pohnut tímto nekrologem se svým drahým zesnulým přítelem, jest mou povinností, abych vzpomněl vedle ostatních, zmíněných již jeho vlastností, výslovně i jeho vzácné kvalifikaci, se kterou se vždy ke mně choval.

Za své působnosti ve Státním úřadě statistickém měl jsem příležitost ještě lépe poznati Mráze. To, co Mráz v letech 1909—1912 sliboval se státi, stal se skutečně v době poválečné. Nepoměrně širší obor působnosti, kterou skýtal velký Státní úřad statistický u srovnání s bývalou malou Zemskou kanceláří statistickou, svědčil jeho vrozeným vlohám administrativním, jeho organizačnímu nadání. Stal se šéfem jednoho z velkých oddělení úředních a mohl jsem často pozorovat, jak energicky, hbitě a cílevědomě si vedl. Měl onu vzácnou vlastnost šefovskou, která s přísností dovede spojití i laskavost a vzbuzuje přes to, že se s nikým nemazlí, lásku a oddanost u podřízených. Mráz stal se svou pílí, se kterou se zdokonaloval v teorii statistické, záhy uznanou kapacitou i mimo Státní úřad statistický. Vyučoval statistice jako soukromý docent. Jeho vrozené vlohy matematické vedly ho k pro-

blémům matematické statistiky. Často jsme hovořili spolu o úloze, kterou v budoucnosti bude mít matematika ve statistice a shodovali jsme se v tom, že budoucnost bude patřit tomuto matematickému směru aspoň potud, že bude na statistických vyžadovati více matematického vzdělání, než jsme měli my. U Mráze arcí nedostatek ten byl do velké míry vyvážen jeho vrozeným talentem matematickým jakož i pozdějším studiem, jímž své matematické vzdělání zdokonaloval. Mrázovu talentu matematickému a jeho zálibě v matematice vděčí naše odborná literatura statistická za počín, z něhož vznikl český překlad proslulého Yulova „Úvodu do teorie statistiky“, který opatřen byl Mrázem spolu s mým přítelem profesorem fyziky na brněnské vysoké škole technické dr. Vladimírem Novákem r. 1926.

Mrázova energie a hbitost úřední spojena byla, jak jsem již řekl, podivuhodným způsobem s velkou opatrností a důkladností ve věcech vědeckých. Stokrát si rozmyslil a uvážil, než něco pustil tiskem na veřejnost. Proto byla mu všeliká ledabylost a povrchnost tohoto druhu z duše protivná. Nepatřil mezi zvláště plodné spisovatele, ale to co napsal, bylo svým způsobem dokonalé. Netajil jsem se vůči němu přesvědčením, že jeho matematické vlohy na jedné straně a velké praktické zkušenosti statistické na straně druhé, byly by jej více než koho jiného legitimovaly k pokusu sepsati původní český vědecký systém teoretické a praktické statistiky, ale věděl jsem též, že jeho skromnost a autokritika bude mu v tom velkou překážkou. Snad byl by se k podobnému pokusu, o němž často hovořoval, odhodlal později přece; nyní však nelítostná smrt učinila konec všem nadějím!

Mráz nebyl však jen mým milým osobním přítelem a úředním kolegou, nýbrž i častým cestovním společníkem. Několikrát navštívili jsme spolu kongresy Mezinárodního Institutu statistického; tak v Bruselu, Kairu a Madridu. Kolik milých a příjemných chvil jsme tu spolu zažili! Mráz ani na cestách nezapřel v sobě praktického statistika a hospodáře. Vše bylo u něho dopředu do nejmenších podrobností vykalkulováno ve všech možných variantách; o vydáních vedly se nejpodrobnější zápisky a večer zpravidla stav zápisků se stavem kasovním srovnáván; rozumí se, že statistické zápisky byly provázeny důkladným deníkem o všem, co se sběhlo. Na kongresích byl Mráz pilný navštěvovatel jednání jednotlivých sjezdových sekcí. Ve všech uvedených směrech jsem se mu naprosto nemohl rovnat, ale přes to snášeli jsme se výborně — snad následkem známého pořekadla: les extrêmes se touchent.

Tak došlo k poslednímu kongresu, který konán byl před třemi nedělemi v Londýně. I na něj měli jsme podle původních dispozic jeti společně. V posledním okamžiku dostal jsem zprávu, že přítel vážně onemocněl a nemůže se zájezdu zúčastniti. Když jsem odjížděl z Prahy do Brém, bylo právě tělo jeho v Pražském krematoriu spalováno . . .

Mráz byl mladší než já, zdál se být agilnějším a zdravějším. Nikdy jsem si proto nemyslil, že budu psáti posmrtnou vzpomínku já jemu. Píši ji proto se zvláštním pohnutím, vida, jak nejen starší přátelé, nýbrž i mladší kamarádi v tak velkém počtu nás opouštějí. S každým jako by kus našeho vlastního mládí navždy odcházel. Zbývají nám jen vzpomínky na to, co bylo a co se nikdy více nevrátí. Z nich jedna, vzácná a milá, patří Tobě, drahý příteli!

František Weyr.

Vzpomínka Statistické rady státní.

Po zahájení XVI. plenární schůze Statistické rady státní, konané dne 6. června 1934, a uvítání přítomných vzpomněl předseda rady dr. Jan Auerhan zesnulého vicepresidenta SÚS a člena SRS docenta dra Josefa Mráze těmito slovy:

Dříve než přikročíme k vlastnímu jednání, jest nám vzpomenouti veliké ztráty, již utrpěla Statistická rada státní a celá československá statistika úmrtím vicepresidenta Státního úřadu statistického a člena Statistické rady státní docenta dra Josefa Mráze.

Dr. Josef Mráz narodil se v Josefově dne 14. dubna 1882. Vystudoval v Praze práva, byl horlivým účastníkem národohospodářských seminářů prof. dr. Bráfa a prof. dr. Horáčka a v důsledku toho byl jmenován roku 1908 koncipistou Zemské statistické kanceláře království Českého. Tam pod vedením pana prof. dr. Dobroslava Krejčího pracoval v řadě oborů a osvojil si velké, cenné zkušenosti.

Jeho veliké nadání, jeho přesnost a důkladnost, jeho bystrý úsudek, jeho schopnost logického myšlení, jeho záliba pro statistickou práci, jeho energie, jeho národohospodářské vzdělání, jeho zkušenosti, kterých nabyl v Zemské statistické kanceláři, jeho vědomosti, kterých nabyl pilným studiem soukromým, způsobily, že dr. Mráz se stal ideálním organisátorem statistické služby.

Bylo proto samozřejmo, že roku 1918 byl dr. Mráz v malé skupině těch, jimž připadl těžký, obtížný a odpovědný úkol vybudovat republice Státní úřad statistický. Mrázův úkol byl zvláště obtížný, úkol vybudovat jeden z největších jeho odborů, věnovaný statistikám hospodářským. Nebudu vypočítávat, kolik druhů různých statistik zreformoval a zlepšil a kolik jich nově zorganizoval. Vzpomenu jen velikého sčítání zemědělských a živnostenských závodů, jež zvěčnělý vicepresident se svými spolupracovníky a za součinnosti Statistické rady státní připravil, zorganizoval a provedl způsobem, na který mohl být hrdým a jímž se můžeme pochlubit i před cizinou. Je tragické, že nás opustil ve chvíli, kdy výsledky tohoto šetření dozrávají k publikaci, z níž bude zřejmo, jak veliké a významné šetření to bylo, jak bylo důmyslně připraveno a pečlivě provedeno. Vy všichni, pánové, kdož jste se zvěčnělým spolupracovali na přípravách k tomuto šetření ať ve výboru pro statistiku zemědělskou, ať ve výboru pro statistiku průmyslu a obchodu, i vy všichni, kdož jste s ním spolupracovali ve výborech jiných, víte sami nejlépe, jak vynikajícím statistikem byl dr. Mráz. Vzpomínám zde jeho snahy, aby dodatečným pilným studiem osvojil si základy vyšší matematiky a aby dokonce ovládl statistickou teorii. A vy sami nejlépe oceníte jeho velikou statistickou erudici, jeho veliké vědomosti odborné i všeobecné, jeho pohotovost, jeho zájem, jeho píli i jeho důkladnost. A všichni vzpomínáte jaký to byl člověk milý, dobrý, čestný, poctivý, spravedlivý, přímý, demokratický, přátelský a srdečný.

Jeho předčasným odchodem utrpěla Statistická rada státní ztrátu přetěžkou a velmi bolestnou. A se Statistickou radou státní ovšem i Státní úřad statistický, jehož byl zesnulý spolubudovatelem a spoluředitelem.

Avšak nejen Státní úřad statistický, nejen Statistická rada státní želí smrti Mrázovy, želí jí celá československá statistika. Vzpomínám zde ještě jen jeho úsilí, aby československým statistickým pracovníkům dostalo se řádných teoretických základů, tak důležitých pro rozvoj budoucí československé statistické služby, vzpomínám jeho vynikající účasti při českém vydání knihy Yulovy a při úpravě knihy Kohnovy, vzpomínám dále statistických kursů pro náš úřednický dorost, jichž byl cílevědomým ředitelem.

Velká a pečlivá jeho práce, kterou z podnětu tehdejšího presidenta Státního úřadu statistického prof. dr. Weyra věnoval českému vydání zmíněných statistických učebnic, ponese své ovoce i v daleké budoucnosti.

Svrchovaně bolestné je tu pomyšlení, že Mráz připravoval se k sepsání vlastní, původní statistické učebnice a že tu jeho předčasná smrt ochudila československou statistiku těžce, bolestně a nenahraditelně.

Bolest Statistické rady státní, Státního úřadu statistického a celé československé statistiky sdílena je i v odborné statistické veřejnosti zahraniční, neboť práce dr. Mráze našla porozumění i v statistickém odborném světě za hranicemi republiky. Byl Mráz členem Vědecké rady při Mezinárodním ústavu zemědělském a Mezinárodní komise pro zemědělskou statistiku a členem Société Econométrique. Státnímu úřadu statistickému došla celá řada kondolenčních projevů z ciziny, v nichž je význam Mrázův krásně vystihován.

Řekl jsem nad Mrázovou rakví, že v dějinách Státního úřadu statistického bude zaznamenáno, že dr. Josef Mráz zasloužil se o československou statistiku. Smím jistě těmito slovy zakončit i vzpomínku Statistické rady státní.

Slovo vyžádal si ještě generální sekretář dr. B o h d a n Ž i v a n s k ý k následujícímu projevu:

Vážené shromáždění! Nebudiž mi vykládáno jako neskromnost, jestliže po projevu pana presidenta dr. Auerhana, jakožto representanta Statistické rady státní, pocituji jako svou povinnost, abych učinil souhlasný projev k uctění památky našeho drahého zesnulého také jako jeden z nejstarších jménem členstva Statistické rady státní. Není mým úmyslem připojovat i jen jediné slovo k ocenění jeho o d b o r n é práce statistické a vědecké. K tomu jsou zde jiní, povolanejší, a odpoledne koná se za tím účelem zvláštní schůze Československé statistické společnosti.

Chtěl bych jen stručně vyjádřiti, jak jsme si vážili dr. Mráze my jako konsumenti statistiky, my, kteří v první řadě chceme zúžitkovati výsledky jeho práce.

Jeho úřední obor byl velmi ožehavý: zemědělská statistika, v první řadě statistika produkce obilní, věc to, která dnes stojí v popředí veškeré naší politiky národohospodářské. Naše statistika sklizňová byla po dlouhá leta předmětem živé kritiky našich praktických kruhů hospodářských, zemědělských, obchodních i mlýnářských — a je nespornou zásluhou Mrázovou, že neúnavným dlouholetým úsilím podařilo se mu pochybovačné kritice zavřítí nakonec úplně ústa. Rok od roku byla s příkladnou houževnatostí tato statistika stále zdokonalována a domnívám se, že nepřeháním, prohlašuji-li, že dnes u nás dosáhla nejmožnějšího stupně dokonalosti.

Tato houževnatost, toto nezmarné úsilí ve všech podrobnostech jíti věci na kloub — je význačným charakteristickým rysem odborné práce Mrázovy. A nejen v oboru statistiky sklizňové a zemědělské. On na pojem statistiky nerozlučně vázal vždy požadavek zjištění v y č e r p á v a j í c í h o, naprosté úplnosti a proto jsme vždy s ním souhlasili, hlásal-li „raději méně, ale úplně a správně!“ Nebyl přítelem odhadů a statistiky konjunkturální, souhry symptomů atd. Nejednou jsme v tom stáli na stejném stanovisku.

Ale nikoliv proto, abych oceňoval velkou práci Mrázovu s hlediska odborně statistického, ujal jsem se slova, nýbrž proto, abych znovu zdůraznil jeho obzvlášť vynikající vlastnosti o s o b n í, jeho vlastnosti jako státního úředníka. O našem Státním úřadě statistickém je dobře známo, že jest jedním z našich nejlepších úřadů, úřadem na vědeckých podkladech pracujícím. Není to jen program jeho činnosti, metody jeho práce, jsou to lidé-úředníci, kteří konají tuto práci a kteří plným právem přispěli k tak dobrému jménu našeho statistického úřadu. A dr. Mráz jako vicepresident, jako šéf jednoho z nejdůležitějších oddělení má nemalé zásluhy o získání tohoto dobrého jména, pro úřad jistě neocenitelného.

Dr. Mráz měl všechny vlastnosti vzorného úředníka, v první řadě božskou trpělivost, s jakou musil přijímat co nejochotněji sebenaivnější a nemožnější přání a požadavky interesentů. Vždy vlídný a usměvavý s největší ochotou slíboval, že předložené podněty podrobí zevrubnému zkoumání. Nikdy nikoho a limine neodmítl, za všechny podněty prohlašoval vděčnost, ač předem byl jist o jich neproveditelnosti. V tom ostatně nebyl on v tomto úřadě jediný. Neznám úřad, kde by se povoláním a ještě více nepovoláním interesentům vycházelo více vstříc než ve Státním úřadě statistickém. To je výborná tradice jeho a dr. Mráz jako jeden z největších úředníků jeho se plně zasloužil o zavedení a zakotvení této tradice.

Také nám, členům Statistické rady státní, vycházel Mráz vždy s největší blahovůlí vstříc, snažil se vyhověti, kde jen poněkud bylo možno. Dal si největší práci, aby z předloženého podnětu vyloupl zdravé jádro a uvedl je ve skutek. Tyto vynikající osobní vlastnosti Mrázovy, jeho přímá, nesmlouvavá povaha jsou to, která nám jej činí nezapomenutelným.

Při budování nového státu jsou tito širší veřejnosti nezjevní, tiší organisátoři nové administrace státní hlavními pilíři zdárné konstrukce. Dr. Mráz jest jedním z nich. My zde ve Státní radě statistické měli jsme příležitost nahlédnouti hlouběji v jeho významnou činnost a oceniti zdárné výsledky jeho neúnavné a často nevděčné práce. Želíme trpce jeho předčasného odchodu a zachováme jej povždy v nejčestnější paměti.

Předseda rady dr. J a n A u e r h a n zakončil pietní vzpomínku těmito slovy:

Děkuji co nejsrdečněji panu generálnímu sekretáři za krásná slova a děkuji vám všem, že jste povstáním uctili památku zvěčnělého. Váš projev bude zaznamenán v protokolu o dnešní schůzi.

Smuteční schůze Čsl. statistické společnosti.

Čsl. statistická společnost konala dne 6. června 1934 smuteční schůzi k uctění památky zesnulého řádného člena vicepresidenta Státního úřadu statistického docenta JUDra Josefa Mráze.

Předseda společnosti univ. prof. Dr. Vilibald Mildschuh zahájiv smuteční slavnost především uvítal přítomné členy rodiny, matku zesnulého pí Annu Mrázovou i jeho choť pí Josefínu Mrázovou a dceru sl. PhC. Věru Mrázovou, jakož i švagra JUDra K. Růžičku. Po uvítání zástupců vysokých škol a to: vysokého učení technického p. prof. Dr. Jar. Janko a vys. školy obchodní p. prof. Čády, jakož i četných ostatních hostů a členů Čsl. statistické společnosti věnoval zesnulému nejprve vřelou vzpomínku na základě svých osobních přátelských vztahů k němu a stručnou charakteristikou významu jeho pro statistickou teorii a praxi docenil ztrátu, kterou pro čsl. statistickou společnost znamená jeho předčasný odchod.

Následovaly pak tyto projevy řečníků: pres. Dr. Auerhana, Dr. Malíka, Ing. Tumlíře, Dr. Šauera.

Dr. J. Auerhan:

Velevážené shromáždění!

Mluvil jsem nad rakví Dra Mráze a mluvil jsem o něm dnes ráno v plenární schůzi Statistické rady státní.

Mám-li říci o Dru Mrázovi několik slov i ve Statistické společnosti, omezím se na otázku, v čem vidím hlavní význam Mrázův pro Státní úřad statistický.

Mráz se mi pak jeví: jako velký organisátor, jako vynikající znalec statistické teorie, jako pečlivý vychovatel statistického dorostu a jako zasloužilý udržovatel styků se zahraničním vědeckým světem.

Pokud jde o funkci organizační, nazval Mráz p. kolega Tumlíř v oslavném článku k padesátým narozeninám velmi správně ideálním typem organisátora statistické služby, který vyrostl ze synthese velkých praktických zkušeností a poctivě hodnocených teoretických poznatků. K úkolu organisátora byl Mráz opatřen nejen velkými praktickými zkušenostmi získanými v Zemské statistické kanceláři za vedení pana prof. Dra Dobroslava Krejčího, ale nadán láskou ke statistice, svou neobyčejnou důkladností a přesností, vzácným darem logického myšlení, potřebnou energií a velkým vzděláním. Jeho organisátorské schopnosti uplatnily se velmi krásně při budování Státního úřadu statistického a založení jeho III. odboru.

Z velkých Mrázových organizačních akcí musím tu uvést aspoň t. zv. Šrobárovo sčítání lidu na Slovensku r. 1919, které organisoval Dr. Mráz za okolností neobyčejně těžkých a nepříznivých a pak ovšem veliké sčítání zemědělských a živnostenských závodů, jež Mráz se svými spolupracovníky a za součinnosti Statistické rady státní připravil, zorganizoval a provedl způsobem, na který mohl být hrdým a jímž se můžeme pochlubit i před cizinou. Podrobnosti, z nichž ještě lépe vysvitne obraz Mráze organisátora, sdělí nám zde jistě jeho spolupracovníci z jeho odboru.

Jeho organisátorská schopnost uplatňovala se velmi šťastně zvláště v oboru statistik hospodářských, pro něž měl Mráz obzvláštní zájem. Ježto pak statistiky hospodářské dnes jsou a dlouho ještě budou stát v popředí zájmů veřejnosti, je již zde patrné, jakou těžkou ztrátou Státní úřad statistický utrpěl, když právě nyní ztratil organisátora tak vynikajícího.

Rekl jsem dále, že Mráz byl též vynikajícím znalcem statistické teorie. Za to děkoval své veliké soukromé píli a své lásce ke statistice. Jako čtyřicetiletý muž dává se znovu zapsat na vysokou školu, aby si několikaletým pilným studiem osvojil základy vyšší matematiky. Roku 1922 vnořil se do dů-

kladného studia Julinových „Základů teoretické a praktické statistiky“ a napsal o nich na 33 stránkách Statistického věstníku referát velmi podrobný a velmi krásný. Problémy, jež v Julinovi a později v knize ruského statistika Kaufmanna našel, nepřestal se již zabývat do konce svého života. Z podnětu tehdejšího presidenta Státního úřadu statistického prof. Dra Weyra uvázal se Mráz spolu s p. prof. Dr. Novákem v překlad knihy Yulovy. Chopil se této práce s neobyčejnou horlivostí a vlastní svou důkladností a provedl ji s největší možnou pečlivostí. Také tato práce měla ohromný vliv na další jeho vývoj a tak vyrostl v něm vynikající znalec statistické teorie, skutečná autorita ve svém oboru. Víme-li, že Mráz se velmi vážně chystal k sepsání vlastní, původní moderní československé vědecké učebnice statistiky, uvědomíme si nejlépe dosah a velikost ztráty, kterou československá statistika zde utrpěla. Při úmrtích vynikajících lidí mluvívá se vždy o ztrátě. Ale musíme si říci, že zemře-li starý, zasloužilý spisovatel, který národu dal vše, co dovedl dát, působí jeho úmrtí bolest a žal, ale o skutečné ztrátě se mluvit nedá. Za to v případech, kdy zemře muž v plné tvořivé síle, který ještě neměl času napsat to, co napsat chtěl a co napsat mohl a dovedl, tu musíme mluvit o ztrátě v plném významu toho slova. A není frází, mluvím-li zde o ztrátě nenahraditelné.

Je přirozeno, že tak znamenitý znalec statistické teorie, jakým byl Mráz, uplatnil se i jako vychovatel statistického dorostu. Mnoho zde udělal právě překladem Yulovy knihy, mnoho svou spoluprací na vydání knihy Kohnovy a mnoho i řízením kursů pro statistický dorost, mnoho i jako docent statistiky na vysoké škole obchodní a vysoké škole zemědělské. A jestli jsem před chvílí mluvil o nenahraditelné ztrátě, zde mohu naproti tomu vysloviti naději, že práce Mrázova bude žít nejen v jeho spolupracovnících, ale i v jeho žácích.

Jako čtvrtý bod uvedl jsem Mrázovy styky s vědeckým světem zahraničním. Mráz uplatňoval se na tomto poli velmi rád a skutečně velmi úspěšně. Zmiňuji se tu zvláště aspoň o Mrázově účasti na konferenci pro sjednocení hospodářských statistik v Ženevě r. 1928, kde s p. prof. Horáčkem, p. kolegou Rybou a p. kolegou Malíkem vykonal velký kus záslužné práce.

Připomínám zde jen ještě, že stojíme před úkolem unifikace hospodářských statistik malodohodových států. Také zde při tomto úkolu bude nám Mráz velmi scházet.

Jeho zvolení za člena vědecké rady při Mezinárodním ústavu zemědělském a Mezinárodní komise pro zemědělskou statistiku a za člena Société Econométrique nebylo jen jeho osobním úspěchem, to bylo úspěchem celé československé statistiky. A čteme-li tu dlouhou řadu kondolencí, která Státního úřadu statistického došla z ciziny, uvědomíme si, jak byl Mráz oblíben a vážen v kruzích cizích statistiků. Uvádím tu na př. kondolenci Zahnovu, Methorstovu, Yulovu, Huberovu, Barriolovu, Dimitrovovu, Kiranovovu, Divisiovu, Kovácsovou, Büchnerovu, Savorgnanovu, Fellnerovu, Lesoirovu, Girardovu, Morgenrothovu a Winklerovu. Z kondolence presidenta Mezinárodního statistického institutu Dra Zahna cituji zde slova: „Seine wissenschaftlichen Arbeiten waren hervorragende Beachtung in der Statistischen Fachwelt.“

Státní úřad statistický jest tedy zavázán památce Mrázově úctou a vděčností. A s ním celá československá statistika.

Dr. K. Malík:

Vážené shromáždění, dámy a pánové!

Smutná povinnost mi ukládá, abych dnes společně s užším kruhem spolupracovníků zesnulého p. vicepresidenta dra Josefa Mráze ve III. odboru Státního úřadu statistického vzpomněl jeho osobnosti a narysoval jeho přínos v oněch oborech, kterým věnoval svoje nejlepší síly. Od té chvíle, co jsme jej ukládali v předčasný hrob, uplynuly téměř dva měsíce; opravdová bolest, která tehdy sklíčovala naše srdce, ustoupila mezitím, jak už to bývá, vážnému, harmonickému a jakoby slavnostnímu pocitu, jímž je vždy kráslena a idealisována památka na ušlechtilého a počestného muže; ale snad právě v takovém rozpoložení duše vymezuje se nejlépe podstata osobnosti, vyrůstá nejvýrazněji její vědecký a lidský profil. Prosím, aby v navázání na úvahy vážených předřečníků bylo mi dovoleno přinést zde rovněž několik kamenů k dílu, jimiž má býti vyzvednuta a založena jeho památka, a pronésti několik postřehů a vzpomínek na zesnulého tak, jak průběhem doby jsem ho poznal a jak navždy zůstane v mém srdci.

Pan president dr Auerhan zde již velmi výstižně zdůraznil význam Mrázovy odborné činnosti literární, jeho poslání na zodpovědném místě úředním a jeho vnitřního působení pedagogického v intimním kruhu pracovním. Tyto tři, řekl bych, životní funkce skládají hlavní část jeho bohaté a výrazné osobnosti. Vzájemně se dotýkají a prostupují. Pro toho, kdo chce být objektivně práv osobnosti a dílu dra Mráze, je ovšem v první řadě retrospektivní studium jeho prací nejvděčnějším pramenem informací a poznatků. Je totiž zvláště charakteristické pro osobnost i působení Mrázovo, že všechny své poznatky a názory, všechno své cítění, veškeré výsledky studií, všechny zkušenosti ze svého úředního působení zpracuje literárně. V této téměř nepřehledné řadě studií, referátů, recenzí defiluje před námi celá jeho osobnost. Je v nich viděti vývoj Mráze odborníka: důkladnou přípravu universitní, tvrdou průpravu statisticko-technickou, široký rozhled teoretický. Je v nich viděti Mráze úředníka: působení v rozsahem ještě omezené zemské statistické kanceláři, a pak počátky a uplatnění se jeho vysoké úřední hodnosti v novém úřadě s novým programem a novou tradicí. Je v nich viděti rozvoj Mrázovy pracovní metody: počáteční, byť širokou, tož přece klidnou pracovní disposici a postupné rozpínání sil až k nejvyššímu vypětí přímo horečné práce na úsecích, kam ho povolala jeho úřední funkce na fóru národním i mezinárodním. K rozpětí, z něhož ho náhle neúprosně strhla pallida mors!

Počátky vlastní odborné činnosti literární dra Mráze sahají do r. 1908. Odtud do počátku války rýsuje se první její období. Základem jejím jsou dva velké texty k publikacím Zemské statistické kanceláře, a to jednak o obecních příjmech a vydáních v r. 1907, jednak o výdajích a příjmech školních obcí v r. 1907 a o stavbách pro veřejné školy obecné a měšťanské v letech 1904—1908, jakož i větší práce „Statistický přehled o závodech zemědělských a jejich personálu v Čechách a na Moravě“ uvádějící analytický rozbor rakouského sčítání závodů zemědělských z r. 1902. Jde o práce velmi obsáhlé, obsahující množství materiálu a poznatků ještě dnes cenných pro studium retrospektivní, o práce, které svým logickým uspořádáním, střízlivostí a přece hodnotou svých úvah budou vždy vzorem statistickým rozborům. Ale já se zmiňuji o těch pracích také proto, abych dokumentoval, jak poctivě pojímal dr Mráz vždy svůj úkol: rozbor statistických dat znamenal u něho vždy předně důkladné a možno právem říci vědecké obeznámení se s vlastní materií, a výsledkem a zevním projevem této snahy jsou nejen obsáhlé statě věnované vždy právnímu, hospodářskému a retrospektivnímu výkladu zjevu přímo ve statistickém rozboru, nýbrž i četné práce souběžné v odborných vědeckých časopisech; vyjímám z nich studie o právní povaze a úkolu školní obce a školního okresu ve Správním obzoru, o obecním hospodářství v Čechách tamtéž, o pojmu závodu a podniku zemědělského v rakouské statistice závodové ve Sborníku Věd právních a státních. V té době formuje se již Mrázova, řekl bych skoro osobní, ač ovšem přísně odborná záliba v oboru statistik zemědělských, která se vine celým souborem jeho literární činnosti a jeho úředního působení. V době války je dr Mráz absorbován onou dobře známou přemírou statistických šetření zemědělských a zásobovacích; inter arma silent Musae; ale i tato více méně praktická činnost nezůstává bez vlivu na statisticky založeného ducha Mrázova; uvědomuje si zde velmi dobře problém soběstačnosti v chlebovinách a jeho důsledků hospodářských i politických pro určitou izolovanou oblast.

Vzkříšený stát povolává v nově vytvořeném ústředním státním statistickém úřadě dra Mráze na jedno z vůdčích míst, do Státní statistické rady, jako hlavního zpravodaje a téměř do všech jejích výborů. Tím zahajuje se druhá část Mrázovy činnosti, kterou bych, pokud jde o její reflex literární, vztáhl asi do r. 1923. Charakteristickým rysem tohoto období je exkurse Mrázova na pole statistik demografických a populačních. Dr Mráz přiveden byl k tomu asi oficiální účastí na přípravných pracích k prvnímu sčítání lidu na Slovensku v r. 1919, později jistě i účastí ve výboru pro první československé sčítání lidu a konečně vůbec řadou životních politicko-geografických problémů nového státu, problémem Slovenska a otázkami plebiscitními, které mysl vyškolenou v chápání logické mluvy čísel přímo sváděly k obsáhlým a obtížným pracím na tomto poli. V této době vznikla obsáhlá práce o Slovensku ve světle statistiky, o falešnosti dat maďarských sčítání lidu, o mateřské řeči na Slovensku, o plebiscitu v Oravě a ve Spiši. A zase tatáž erudice na polích příbuzných věd, zvláště ethnografie a historie, tentýž nevyčerpatelný rozhled po přístupné i odlehlejší literatuře. Není to ovšem jediný ucelený obor, kterému se dr Mráz věnuje v tomto období, kdy nad to nemalou část jeho činnosti vyčerpává namáhavá úřední agenda odboru rozvíjejícího se přibíráním

nových agend úměrně s potřebami a úkoly státu. Prakticky a literárně účastní se dr Mráz programových otázek statistiky zahraničního obchodu, tehdy rovněž velmi ožehavých. Jim se věnuje vlastně již hned po převratu, kdy činí první návrhy organizační, pak důkladně v r. 1921, kdy je přechodně pověřen vedením IV. odboru. Literárním výrazem této účasti je studie o zahraničním obchodě republiky Československé v r. 1919 a 1920 uveřejněné ve Věstníku z r. 1921, v níž proveden odhad hodnoty vývozu a dovozu podle tříd a zemí. Z důvodů kontinuity dokončuje dr Mráz obsáhlé texty k publikacím Zemské statistické kanceláře týkajícím se zemědělských šetření ještě z doby válečné. A již v tomto období činí dr Mráz přípravy své záslužné činnosti na poli statistické teorie. Jeho referát o Julinových základech teoretické a praktické statistiky, otisknutý v r. 1922 v Československém statistickém věstníku, dává do ruky českým zájemcům první česky přístupně psaný přehled o základních problémech aplikace matematicko-statistických norem na případy, s nimiž se praktický statistik setkává.

Třetí éra Mrázovy činnosti, zahrnující v mém hodnocení celé poslední desetiletí, označil bych formálně za dobu rozptýlené práce literární, věcně však za období pro literární a odborné uplatnění se Mrázovo nejdůležitější. Dr Mráz zde vyspívá ve statistickém praktiku neobyčejně širokého rozhledu. Studium teoretických děl světové literatury, zvláště anglické, francouzské, italské a německé otvírá mu široké obzory nových náhledů na smysl, založení a rozbor velkých statistických šetření. Soustavné účastenství na odborných světových kongresech a konferencích uvádí jej s úspěchem do zajímavého souručenství velkých statistiků světového formátu. Prokazují to zejména dru Mrázovi propůjčené čestné vědecké hodnosti mezinárodní (členství Mezinárodní Vědecké rady při mezinárodním zemědělském institutu v Římě, členství Ekonometrické společnosti v Coloradu) i československé (členství v Československé statistické společnosti a v Československé Akademii zemědělské). Současně zahajuje dr Mráz počátkem tohoto období i svou dráhu akademickou. Habilituje se v r. 1923 na Vysoké škole zemědělského a lesního inženýrství pro obor zemědělské statistiky, později v r. 1925 pro obor statistiky na Vysoké škole obchodní. (Učitelství dráha nebyla ovšem již tehdy dru Mrázovi cizí, od r. 1920—1927 přednášel již o statistice na Vyšší zemědělské škole družstevní.) Do té doby spadá Mrázovo vynikající dílo povahy sice sekundární, ale přes to dílo stěžejní, překlad slavné Yule-ovy učebnice „Úvod do teorie statistiky“, pořizovaný ve dvou letech úmorné práce s prof. brněnské techniky drem Novákem. Později účastnil se dr Mráz vynikající měrou při redakci známého díla Kohnova. Nebude mi to vykládáno jistě jako neúcta k zástupcům naší praktické statistiky, projeví-li zde názor, že dr Mráz byl v okruhu starší generace statistické vlastně jediným praktickým statistikem s obsáhlou, byť ex post získanou, matematickou erudicí. V jeho literární pozůstalosti našli jsme v rukopisu pravou spoustu překladů, výtahů, poznámek k tomuto předmětu a mezitím nejednu práci větší, kterou Mrázův kritický duch neuznal za hodnou veřejné publikace. Jiným uceleným výsekem literární činnosti dra Mráze z této doby je velká řada jeho obsáhlých a kritických referátů o mezinárodních kongresech a konferencích. Nejsou to však jen pouhé nezáživné reprodukce referátů, diskusí a příloh. V jeho podání jsou referáty opravdu tím, čím mají býti: přehledy vědeckého postupu v jednotlivých oborech, odkazujícími ke zdrojům podrobnějších informací, primérním pramenem inspiračním. Jsou-li takto založeny, pak velmi by se mýlil ten, kdo by podceňoval jejich význam nebo práci spojenou s jejich vytvořením. Dr Mráz umí podchytit problém a snést ve formě opravdového resumé-protokolu trest všeho, co bylo nového k jeho řešení přineseno. I společenské prostředí těch kongresů, kterých se dr Mráz osobně zúčastnil, je vždy věrně a plasticky vystiženo. Velká část literární činnosti Mrázovy v tomto období vztahuje se k otázkám zemědělským. Jsou to studie věnované metodice statistik zemědělských (a to zvláště našeho prvního sčítání závodů zemědělských), studie o praktických otázkách zemědělské politiky (zvláště o našem důležitém problému soběstačnosti v chlebovinách) a pak zvláště obsáhlé rozborů výsledků prvního světového sčítání zemědělského prozatím ze 6 států (Irska, Estonska, Litvy, Lotyšska, Rakouska, Švýcarska). V těchto posléze zmíněných pracích — které vydány samostatně by vyplnily objemné dílo — uložen je nevyčerpatelný zdroj informací pro zemědělskou statistiku, geografii a politiku, a to zejména s hlediska srovnávacího, které měl dr Mráz bedlivě vždy na mysli. Přehled literární činnosti Mrázovy nesmí přehlédnouti neobyčejně plodné účastenství jeho na Atlasu Československé republiky, představující rovněž práci mnoholetou. Dr Mráz byl jedním z redaktorů hospo-

dářské části a sám se aktivně zúčastnil jako autor pěti map. I zde konal práci průkopnickou, raze namnoze na poli ještě dostatečně neprobádaném a celkem bez tradice cestu novým metodám. Své zkušenosti, věcně i formálně nanejvýš vhodně utříděné přednesl dr Mráz loni na druhém sjezdu československých geografů v Bratislavě a uložil je ve studii „Statistické mapy“, otisknuté v jednom z posledních čísel Statistického obzoru (poslední své větší práci); ve francouzském znění byla tato studie předložena, bohužel již jako dílo posmrtné, posledního Mezinárodnímu statistickému kongresu, konanému letos v dubnu v Londýně. Řadou příležitostných studií — mezi nimiž cituji ještě dva přehledy československého hospodářství vyšlé v informační „Příručce hospodářského života československého“ dr Artura Katze-Foerstnera — různými články jubilejními a nekrology uzavírá se bohatá žně Mrázovy odborné činnosti literární, žel, že tak předčasně ukončené.

Zajímavým detailem Mrázovy všestranné odborné činnosti na poli statistiky jsou jeho příspěvky k otázkám styčných bodů mezi statistikou a geografii. Dr Mráz dobře postřehl velké možnosti dané účelnou organizací statistických šetření na této půdě, zejména ovšem v anthropogeografii, a nebyla mu neznáma cena geografického vzdělání a geografického názoru pro metodiku některých důležitých oborů statistických. Výrazem jeho názorů a snah byla přednáška „Geografická metoda ve statistice“ proslovená v r. 1924 na I. sjezdu slovanských geografů a ethnografů v Praze; stopy těchto názorů objevují se však téměř ve všech jeho pracích z oboru statistiky zemědělské. Také jeho účast v redakci a na aktivním spolupracovníctví Atlasu, právě zmíněná, je po stránce metodické silně ovlivněna jeho přesvědčením o ceně a hranicích použití statistiky v geografii.

Bohatá je rovněž literární bilance Mrázova působení ve funkci statistického referenta ve vzdělávacím odboru Československé obce Sokolské. Již v době předválečné a pak soustavně od r. 1920 koncipuje každý rok obsáhlé statistické přehledy vzdělávací činnosti sokolské. Do nich ukládá pečlivě uváženou bilanci určitého a mohu říci jistě celonárodního výseku kulturního snažení a pokroku, ale i mnohé důležité poznatky rázu metodického a nezřídka i své charakteristické statistické kredo.

Souběžně s tímto vývojem literárním jde ovšem Mrázova činnost úřední. Bylo již dříve naznačeno, že plodné její výsledky zaznamenáváme téměř na všech frontách činnosti úřadu. Měl vynikající podíl na budování základních kamenů úřadu; prostřednictvím aktivního účastenství ve výborech statistické rady státní, jichž se nikdy ani nevzdaloval, ani jen pasivně nezúčastnil, a pak hlavně prostřednictvím své funkce vicepresidentské uchoval si iniciativu a kritiku i tehdy, když úřad se rozvinul v obsáhlý a mnohostranný pracovní mechanismus. Lví spár jeho činnosti byl ovšem navždy spjat s jeho působením ve III. odboru. Zde zaznamenávám jeho vynikající účast v organizaci statistiky zemědělské, dopravní, u obou sčítání závodových a na konec ve statistice výrobní, jejíž mohutné a československé statistiky důstojné vybudování spolu s kolegou drem Šauerem připravoval.

Vedlo by mne jistě daleko, kdybych měl zaznamenati všechny iniciativní počiny dra Mráze v těch oborech III. odboru, kde jsem byl po dlouhá léta jeho referentem. Jen zcela stručně chtěl bych poukázat k jeho mnohostranné činnosti při sčítání živnostenských závodů. Dr Mráz měl ujasněny hlavní problémy sčítání již v r. 1922, jak svědčí jeho obsáhlý a metodicky věcně založený referát na schůzi výboru pro sčítání zemědělských a živnostenských závodů dne 26. října 1922. Plně mohl dr Mráz své teoretické, praktické a organizační schopnosti rozvinouti ovšem teprve tehdy, když se v r. 1929 počalo jednati v příslušném výboru Statistické rady státní a pak hlavně v obou jeho podvýborech (pro sčítání zemědělských závodů a živnostenských závodů) konkrétně o sčítání chystaném pro r. 1930. Dr Mráz podjal se tohoto úkolu s plným vědomím velké zodpovědnosti spojené s provedením těchto dvou šetření. Nesmíme nikterak podceňovati tu neobyčejnou mobilisaci sil, kterou takové celostátní vyčerpávající šetření, první v Československu, tehdy představovalo, a hodnotiti je výlučně pod zorným úhlem otázek vztahujících se k doktríně. Bylo jasno, že šetření vyžádá si nákladu mnohamilionového a bylo velmi zodpovědným úkolem uspořádati je tak, aby nebylo nákladů zbytečných a aby výsledky byly úměrné obětím. Provedení obou sčítání, jež dr Mráz prozíravě spojil v jednu logicky do sebe zapadající akci, bylo nejen problémem metodickým, ale v první řadě tvrdým oříškem organizačním. Metodickými otázkami obíraly se postupně zmíněné subkomitety zasedající každý týden. Organizační věci řešil ponejvíce odbor sám; byly to hlavně otázky výběru sčítacích komisařů, jejich instrukce, revise jejich výkonu, jejich odměn, otázky vlastního sbírání

materiálu a jeho prvotní revise a předložení, konečně otázky evidencování a prvního zpracování v úřadě. Na základě účtů sčítacích komisařů byly z popudu Mrázova hned po sčítání publikovány předběžné výsledky, uvádějící alespoň úhrnná data v základním velikostním rozčlenění. Již práce přípravné ke sčítání a provedení vlastního sčítání představuje velký pracovní komplex; ještě obsáhlejší soustava pracovní musela býti ovšem vybudována pro vlastní zpracování materiálu. Pokud jde zejména o sčítání závodů živnostenských, předestřela nám věcná revise problémy, na které nebylo a ani dobře nemohlo býti pamatováno v instrukci; připomínám jen obsáhlou revisi roztržidění podnikání, které muselo býti dodatečně upraveno podle výsledků věcné revise. Dalšími velikými problémy bylo publikační schema a strojové zpracování. Ve všech těchto pracích uchoval si dr Mráz vždy nejen iniciativu, nýbrž i stálý podrobný přehled, a jeho názor byl velmi často korektivem předkládaných mu podrobnějších návrhů. Připomínám příkladem zejména jeho stanovisko v subtilní otázce tvoření dílčích závodů u některých živností kombinovaných a jeho zásadní stanovisko při tvoření jednotek hospodářských. Musíme opravdu litovati, že dru Mrázovi nebylo dopřáno dočkat se skutečného ukončení sčítání závodů a že zejména nebude se již moci zúčastniti redakce textové části ke sčítání závodů živnostenských.

V předchozím mohl jsem činnost Mrázovu načrtnouti ovšem jen letmo. Již dnes však činitelé povolanější promluvili a ještě promluví ve větší podrobnosti o jeho díle na úsecích právě pro činnost Mrázovu nejvýraznějších. Ovšem teprve tomu, kdo jednou pustí se do vděčného úkolu historiografa československé statistiky — a nebude to jako každá práce o přínosu jednotlivých generací na kulturním poli úloha nevďěčná — otevře se obraz invenční a reprodukční schopnosti Mrázova ducha a teprve tomu bude jasno, co dr Mráz opravdu vykonal. Mohu však jistě již dnes resumovati úsudkem, že literární i úřední profil Mrázův je vyhraněný, svérázný, v každém směru formálně i věcně dokonalý. Jsme malý národ; pole vědy a kulturního uplatnění se je tak mnohostranné a obsáhlé, soutěž na těchto úsecích pracovních není na posledním místě v dravém a překotném ideovém zápolení všesvětovém; musíme si proto vážiti lidí, kteří se nelekali osobních obtíží, aby se na jednom úseku dokonale a poctivě uplatnili. Dr. Mráz, jak všichni cítíme, uplatnil se takovým způsobem na poli statistické vědy. Proto bude mít své čestné místo v řadě kulturních pracovníků našeho národa vždy uhájeno.

Zbývá mi dokreslití profil Mrázův ještě několika slovy věnovanými jeho lidské bytosti. Dr. Josef Mráz byl duch universální. Vždy mne udivovaly jeho zevrubné a co více, přesné znalosti jazykové, literární, historické, geografické, matematické, botanické. Měl velké nadání řečnické. Byl neúnavným v práci, které věnoval denně i větší část noci. Povahově byl člověkem přímým, nekompromisním. Byly chvíle, kdy se zdál i svému blízkému okolí nepřístupným, strohým, nelaskavým; ale za tím vším bilo zlaté, ušlechtilé srdce. Byl spravedlivým k jiným a hlavně k sobě; neměl vedlejších myšlenek; co na srdci, to na jazyku; nad jeho hněvem slunce nikdy nezapadlo; nikdy se nikomu nemstil. Byl demokratický; dveře k němu nebyly nikomu uzavřeny. V celém svém jednání a smýšlení byl fanatikem reálnosti, střízlivosti, přesnosti; to vedlo i k jeho leckterému strohému názoru metodickému, tak v otázce t. zv. čisté hodnoty výroby, v otázce úhrnných indexů a statistiky konjunkturální. V jedné ze svých sokolských statistik volá: „Statistika je živé svědomí. Uspokojuje a vyčítá. Je zrcadlo, jež obrazí krásnou tvář právě tak jako ošklivou.“ A na jiném místě: „Je právě věcí statistiky, aby ukázala věci tak, jak jsou.“ Ti, jimž bylo dopřáno štěstí a cti býti jeho užšími spolupracovníky, vždy budou radostně vyznávat jeho školu. Není to ani škola liché fráze a oklik, škola svalování zodpovědnosti na jiné, ani škola diplomatické intriky, ani honosného si přisvojování ovoce cizí práce, ale škola přímého vyrovnání se s věcí, mužného přiznání chyb a demokratického odpouštění chyb. Dr. Mráz byl rozeným organisátorem, uměl formulovat cíl, rozvážit prostředky, a práci provést a dokončit. Nepotřebuji zdůraznit, že měl ryzí národní citění. Jedním slovem: Dr. Mráz byl charakter. Měl právě ty vlastnosti, které pravý charakter vytvářejí. Byl-li někdo, kdo dru Mrázovi záviděl jeho kariéru a vysokou hodnotu, které dosáhl ve věku poměrně mladém, nechť si vzpomene, že toho všeho si dr Mráz poctivě zasloužil. Byl proto také oblíben. To se nejlépe ukázalo při jeho pohřbu, kam se celý úřad dostavil jako jeden muž. Když rakev zajížděla, všichni slzeli. Ta účast a ty slzy — to nebyl jen formální příkaz, to nebyl jen reflex přirozené nálady a prostředí, to bylo proto, že všichni jej měli rádi.

Snad nejlépe vystihla tuto oblíbenost dr Mráze prostá slova, která mi krátce po jeho smrti napsal jeden náš úředník, v Praze nepřítomný: Lituji, že jsem nemohl doprovodit na poslední cestě pana vicepresidenta. Učinil jsem tak alespoň v myšlenkách. Je to k nevíře, že odešel. Postavil si jistě pomník nejkrásnější, v zanechaném díle i v srdcích. Vita brevis, ars longa.

Ing. B. Tumlíř:

Vážené shromáždění!

Byla již zdůrazněna podivuhodná všestrannost ducha, který nás opustil. Byla také prokázána neokázalá, ale nelíčená a hluboká jeho láska k národu.

Dr. Mráz vyrostl ve městě, ale jeho duševní činnost, vyrůstající z tak dokonalých dispoic, vypěstovala v něm lásku k zemědělství jako k nejbezpečnějšímu základu kulturní a hospodářské tvorby národní. Byla to láska z rozumu a vytrvalá. Rostl v tom směru stejně jako jeho učitel statistiky a lásky k zemědělství dr Dobroslav Krejčí. Když jsme se před lety setkali, hořel jsem já pro zemědělství hlavně srdcem, ale než nás osud rozdělil, vyrovnal se vzájemným stykem ve světových názorech nás obou rozum s citem. Universální ve vědění, soustředil dr. Mráz svoji práci na jediný výsek intelektuální tvorby: na statistiku. Učil statistice, organizoval statistické akce, analysoval statistické řady, sloužil geografickými statistickými znalostmi, sloužil sokolské myšlence — statistikou. Svým životním příkladem učil své okolí znát základy skutečně užitečné práce duševní. Z plodných denních rozhovorů s Drem Mrázem mám nyní po nespravedlivém rozhodnutí osudu těžiti již jen sám. Jeho vliv za živa byl však pronikavý, že mi je i nyní stále přednostou a rádcem. Za vše, co mi dal, budu mu stále vděčen.

Zemědělství sloužil s láskou a proto jakkoli se jiné plody jeho ducha zdají býti nyní snad ušlechtilější a větší, přece jenom budou nejtrvanlivější a nejcennější ty plody jeho práce, které vyrostly z činnosti v oboru agrární statistiky. Vine-li se všemi projevy výraz vděčnosti několika skupin intelektuálních pracovníků, pak nesporně největšími díky jsou mu zavázáni pracovníci v oboru zemědělské politiky. Těm tu zanechal ucelený systém zemědělských statistik, který i když snad nebude již v dnešní tísní doplňován a reformován, postačí plně všem základním potřebám zemědělské politiky.

Čím se měl státi pro omezené úkoly agrární politiky před sto lety zakládaný „stabilní katastr“ Františka I., tím se na dlouhá desetiletí stane pro rozrostlé potřeby současné hospodářské politiky největší životní dílo dra Mráze — sčítání zemědělských závodů. Až se budou po letech hodnotit všechny kladné stránky našeho soupisu zemědělských závodů, uvědomí si ztěží kdo, že dokonalost tohoto díla vznikla z dvacetiletého studia a práce dra Mráze. Již v r. 1911 analysoval podrobně data rakouské statistiky zemědělských závodů, v publikaci „Statistický přehled o závodech zemědělských a o jejich personálu v Čechách a na Moravě“. Rok na to vypořádal se s nejdůležitějším problémem velkých zemědělských soupisů ve studiu „Závod a podnik zemědělský v rakouské statistice závodové“. Po převratu zahájil v r. 1922 přípravné práce pro soupis zemědělských závodů. Po dlouhých jednáních, která iniciativně řídil, dal v roce 1927 provést na zkoušku soupis závodů v 82 obcích, a teprve ze zkušeností nabytých při tomto pokusném soupisu vyrostl zase v dlouhých poradách definitivní plán soupisu, který jsme provedli v r. 1930.

Jakkoli jsem od r. 1926 byl v těchto jednáních u dra Mráze jako jeho pomocník, neuměl bych dnes už vyličít tu nespočetnou řadu modalit, které jsme postupem doby studovali, pilovali, odvrhovali nebo modifikovali, nežli jsme došli k definitivnímu plánu, ale stručně mohu říci, že není v lidských silách více, nežli co na svém místě věnoval tomu, aby v daných poměrech statistické kultury, s danými prostředky vyzískalo, se tak rozsáhlým dílem pro informaci o zemědělské tvorbě co nejvíce a co nejhodnotnějších dat.

Náš obsah pojmu zemědělský závod, řada našich organizačních opatření, naše zařízení, aby byla bezpečně vyčerpána veškerá půda, aby nemohlo dojít k případům dvojího počítání, formulace řady otázek v hlavním dotazníku, zařízení zvláštních dotazníků pro speciální odvětví zemědělské výroby, opatření možnosti konstruovat také data o podnicích zemědělských a konečně i velkorysé pojetí celého plánu zpracování získaných dat nejenom zaručují zásluhou dra Mráze vynikající kvalitu dat získaných tímto soupisem, ale znamenají i podstatný přínos ke všeobecně, mezinárodně použitelným vědomostem praktických statistiků.

Řekl jsem, že dr Mráz zanechal nám úplný uzavřený systém zemědělských statistik. dr D. Krejčí dal k němu v omezených poměrech České statistické kanceláře výborné základy a dr Mráz jej ve svobodném státě prohloubil a dobudoval do šíře tak, že je možno doplňovat jej již jen v podřadných věcech. Sledujeme nyní statisticky již všechna odvětví zemědělského průmyslu, všechna speciální odvětví zemědělské výroby, vinařství, chmelařství, ovocnictví, pěstování tabáku, včelařství, chov bource morušového, zjišťujeme každoročně stav hospodářského zvířectva a stav prasat dokonce dvakrát do roka, zjišťujeme čtvrtletně zásoby hlavních obilnin, vyšetřujeme zásobování hlavních měst mlékem a sledujeme výrobu a spotřebu strojených hnojiv.

Po četných reformách dobudoval dr Mráz v posledních letech i statistiku ploch osevu a sklizně ve zcela spolehlivý základ naší hospodářské politiky. I základní principy této naší statistiky jsou originální. V naší metodě sčítání ploch osevu bylo použito výhody individuálního vyšetření, aniž by hodnotu výsledků nového způsobu šetření paralysovaly neodstranitelné obavy zemědělců před prozrazením jejich informací. Odhad průměrných výnosů získal na spolehlivosti jednak tím, že se provádí pro tři skupiny plodin zvláště v době, kdy se ty které plodiny klidí nebo mlátí, jednak tím, že se vedle písemně sdělovaných odhadů provádějí odhady ve všech okresech na schůzích zkušených zemědělců. Reformou statistiky sklizně získal si dr Mráz velikých zásluh. Zreformoval ji tak, že je i spolehlivá i včasná. Zejména v posledních dvou letech abnormálních sklizní získali jsme z této jeho činnosti jakkoli neměřitelné, přece velké hodnoty. Mohl včas a spolehlivě informovat předsedu vlády o stavu naší úrody a dal tím konkrétní základy pro naši politiku hospodaření s obilím.

Československá zemědělská akademie pověřila mne, abych dru Mrázovi, který byl pilným jejím řádným členem, poděkoval za jeho velké životní dílo. Dal v dobré zemědělské statistice solidní základ četným iniciativním pracem jejich členů.

Nám v úřadě zanechal skvělé dědictví; s vděčností, kterou jsme mu za ně zavázáni, budeme o ně pečovat jak nejlépe umíme, a budou-li na to stačit naše slabé síly, budeme se snažit je rozmnožit.

Dr. L. Šauer:

Vážené shromáždění, dámy a pánové!

Maje zde mluvit dnes o dru Mrázovi jako teoretickém a matematickém statistikovi, nemohu nevzpomenout svého prvního setkání s ním. Na jaře roku 1929 napsal jsem pro „Statistický Obzor“ menší studii o dispersi a distribuci cenových řad. Poněvadž to byla práce více méně rázu matematicko-statistického, dostal ji před uveřejněním k posouzení dr Mráz. Zaujal k ní stanovisko naprosto odmítavé: ne snad jenom k některým bodům, nýbrž k celé koncepci práce a hlavně k metodě, které bylo použito. Namítal, že to vůbec není studie statistická, nýbrž pouhá matematická hříčka. Vyslovil tehdy přání, abych si s ním přišel o celé věci pohovořit. A tak se uskutečnilo moje první setkání s drem Mrázem. Ačkoliv jsem se ve své práci opíral o autority světového jména, nepodařilo se mi přesvědčit dra Mráze, že moje práce je statistická. Setrval na svém původním názoru a při tom mi v dlouhém rozhovoru naznačil, co podle něho je statistikou a jaká role v ní přísluší matematice.

Takové stanovisko zaujal k mé práci dr Mráz, o němž zde bylo dnes už zdůrazněno, že ve svých čtyřiceti letech dal se znovu zapsat na universitu, aby poslouchal přednášky o vyšší matematice. Není však rozporu mezi tímto faktem a mojí osobní vzpomínkou, kterou jsem si dovolil zde uvést proto, poněvadž po mém názoru charakterisuje stanovisko dra Mráze k matematické statistice lépe než cokoliv jiného.

Léta válečná a první léta po světové válce charakterisována jsou u dra Mráze, jak velmi výstižně uvedl p. dr Malík, jeho činností na poli sbírání statistického materiálu a studiem problémů se sbíráním materiálu spojených. Rozvoj teorie statistiky a hlavně hospodářské statistiky kráčí zatím mílovými kroky kupředu. V literatuře americké i evropské objevuje se v té době několik pozoruhodných knih o teorii statistiky. Dra Mráze upoutávají hlavně Julinovy „Základy teoretické a praktické statistiky“, jichž prvý díl pojednávající o statistické teorii vychází v roce 1921. Upoutávají ho tím, že v nich Julin dokázal spojit stanovisko statistika z povolání se statistikem matematikem. Zájem, který Julinova kniha v dru Mrázovi vzbuzuje, není z těch, které mizí po prostudování knihy a po napsání referátu. To je nově vzbuzený hluboký zájem, který udává neúnavné činnosti dra Mráze nový vývojový směr, který jej uvádí na pole matematické statistiky. Bylo by však omylem domnívat

se, že to bylo nadšení a obdiv nad možnostmi aplikace matematiky ve statistice, jež dra Mráze uvedly k hlubšímu studiu matematiky. Zdá se, že pravý důvod tohoto kroku je jinde.

Referát, který o Julinových „Základech“ píše dr Mráz do „Statistického Věstníku“ už v březnu 1922, není referátem v běžném slova smyslu. Je to vlastně stručný převod Julinova díla do češtiny. Teprve na konci uvádí dr Mráz několik kritických poznámek. Celou statistickou činností dra Mráze táhne se jako červená nit jeho vědomé úsilí o čistotu statistického výrazu. A tady najednou v knize, která ho tolik zaujala, nachází oddíl pro něho právě nejzajímavější, oddíl o zákonu chyb, kde matematika nejtěsněji se přimyká ke statistice, ne dost jasně podaný. Vinu nese, jak sám v referátu uvádí, že přece jenom nezbytnost určitých způsobů výkladu z oboru vyšší matematiky byla zde nebezpečně paralysována snahou mírniti se v zabíhání do těchto oborů. Dr Mráz dochází k přesvědčení, že určité partie statistiky nelze dokonale pochopit bez znalostí vyšší matematiky; bez dokonalého pochopení stává se pak praktické použití problematickým, a dr Mráz byl příliš praktický statistik, než aby tuto skutečnost podceňoval. Ale přišlo u něho v úvahu nepochybně také ještě něco jiného: Při velkých šetřeních statistických, jež organizoval nebo jichž se účastnil, obeznámil se dokonale s technikou sbírání statistického materiálu, poznal všechna úskalí a překážky, jež se šetření staví v cestu, a byl si neméně dobře vědom hodnoty materiálu, který se při šetření sebere. Jeho střízlivý a pochybovačný duch nebyl by nikdy ochoten nedostatky statistického materiálu nahrazovat ryze formální metodou, kdyby nebyl přesvědčen o naprosté oprávněnosti použití takovýchto metod. Jeť jedním z hlavních účelů matematické statistiky postavit most mezi skutečností a obrazem této skutečnosti, jak jsme si jej mohli sebráním statistického materiálu získat. Musel proto tyto formální metody dokonale znát. Byla to tedy spíše jakási nedůvěra k snadnému a jednoduchému vylepšování statistického materiálu formální metodou matematickou, která vedla dra Mráze k důkladnějšímu studiu vyšší matematiky. Těmito cestami dostal se dr Mráz na pole matematické statistiky, kde bylo pro něho více úkolů a více práce, než mohl vykonat v omezeném čase, jenž mu byl Osudem vyměřen. Mezi referátem o Julinových „Základech teoretické a praktické statistiky“ a mezi jeho poslední prací „Statistické řady“, která je skvělou ukázkou jeho smyslu pro systematické třídění jevů, je řada let pilné práce na poli matematické statistiky, která časem se projeví v jeho důkladných rozborech cizích děl statistických, ale která převážně zůstává načrtnuta jen v hrubých rysech v jeho pozůstalosti.

Referát o Julinovi ukázal také dru Mrázovi v plném světle základní nedostatek naší statistické vědy v oné době, totiž nedostatek odborné terminologie. Stručný převod Julinových „Základů“ do češtiny musel po této stránce činit dru Mrázovi značné potíže. Byl nucen sám si vytvořit řadu odborných termínů. Je tedy vlastně referát o Julinových „Základech“ také prvním pokusem o vytvoření odborné statistické terminologie. Srovnáváme-li tuto terminologii s terminologií pozdějšího překladu Yulovy učebnice „Úvod do teorie statistiky“, kterou můžeme považovat už za kodifikaci české statistické terminologie, vidíme zřetelný vývoj k lepšímu. Celá řada termínů původně zvolených neobstála později a byla nahrazena lepšími. Dr Mráz přeložil do češtiny Yulův „Úvod“ s prof. drem Novákem; ale při jeho vzácném smyslu pro ryzost češtiny, po stránce jazykové a po stránce odborné terminologie jistě hlavní zásluha za překlad připadá jemu. Bylť k tomuto dílu povolánějším a kvalifikovanějším než kdokoliv jiný. Neméně významnou účast měl při úpravě učebnice Kohnovy a při překladu Rietzovy „Příručky matematické statistiky“, který prozatím zůstává v rukopise. A tady po mém názoru je to nejzásluhnější, co dr Mráz vykonal u nás pro rozvoj statistické teorie a matematické statistiky: jeho překladatelská činnost. Žádná věda nemůže se zdárně vyvíjet bez jednotné odborné terminologie. Nedostatky v tomto ohledu vedou k nedorozuměním a zbytečným polemikám, které jsou brzdou rozvoje. Jednou se zapomene, že dr Mráz organizoval velká statistická šetření, možná že při rychlém vývoji statistiky brzo zastarají literární jeho příspěvky, ale nikdy se nebude moci zapomenout, že svými překlady dr Mráz budoval českou statistickou terminologii. To dílo nikdy nezastará. Statistika má před sebou ještě slibný vývoj, dochází stále k novým a novým objevům a bude proto nutno terminologii doplňovat. Ale to už nebude tak těžká práce. To budou jenom přístavby k velké kmenové budově, k níž položil základ dr Mráz. A to základy pevné a nosné.

Souhlasím plně s p. presidentem drem Auerhanem, že je těžkou ztrátou pro československou statistiku, že dr Mráz nepodal v učebnici souborně svoji teorii statistiky. Chystal se k tomu velmi vážně, a z rozhovorů, které jsem s ním o těchto věcech mival, bylo zřejmo, že jeho teorie jsou už

namnoze domyšleny, že mají už pevnou konkrétní formu; nedozrálo však ovoce pilných teoretických studií a širokých praktických zkušeností. Byla by to bývala velmi střízlivá teorie, kterou by nám byl dr Mráz podal. Základní její ideou bylo dosáhnout co nejdokonalejšího statistického výrazu. Tato idea, na níž lpěl celou silou svého přesvědčení a celou svou poctivostí, precisovala ovšem jeho stanovisko k celé řadě běžných problémů statistických. Byl velmi opatrný, pokud jde o střední hodnoty. Měl vážné teoretické námitky proti indexu velkoobchodních cen, ačkoliv v praxi byl ochoten přiznat mu za určitých předpokladů oprávněnost, uznáváje přece jenom jistou homogenost cenového materiálu. Ale s veškerou energií stavěl se proti průměrům à la index průmyslové výroby, které vzhledem k tomu, že slučují v sobě naprosto nehomogenní materiál, jsou docela bezcennou statistickou zkratkou. Označoval rád tyto snahy konstruovat indexy z každého materiálu, který je po ruce, jako indexovou horečku, pevně jsa přesvědčen, že brzo přejde tak, jako přešla horečka průměrová. Bezvadná logika jeho myšlení nedovolovala mu nadchnout se pro analýsu časových řad. Nedostatečné logické odůvodnění harvardského postupu bylo často předmětem jeho ostrých kritik. Velmi skeptické stanovisko zaujímal k problému korelace, hlavně k možnostem praktického použití metod korelačních. V osobní vzpomínce, s níž jsem svoji řeč začal, jsem uvedl, jak jsem se drem Mrázem ocitl v rozporu o možnost uplatnění počtu pravděpodobnosti v oblasti indexních čísel. Je tedy vidět, že není mnoho partií v teorii statistiky, kde by dr Mráz byl neměl závažných a oprávněných námitek. Jeho dílo o teorii statistiky bylo by tedy nepochybně osvětlilo některé problémy statistické s nových stran. Teorie statistiky mohla jím učinit značný krok kupředu.

Z těchto stručných poznámek rýsuje se již zřetelně profil dra Mráze jako matematického statistika. Ovládal dokonale matematickou statistiku, uváděl díla matematicko-statistická do naší literatury, ale ve své teorii statistiky valného místa matematice nedopřával. Dal-li se ve čtyřiceti letech do studia vyšší matematiky, pak tak učinil proto, že považoval matematiku za nezbytnou výzbroj své vrozené pochybovačnosti. Musel ovládat matematiku, chtěl-li dobře pochopit postup a metodu prací cizích, a chtěl-li ověřit nebo rozptýlit pochybnosti, jež v něm vždycky byly. Vzpomínám, jak často mi řekl: „Chcete-li být dobrým statistikem, nesmíte věřit. Musíte mít vždycky pochybnosti a musíte využít každé příležitosti, abyste si ověřil svůj materiál nebo svoji hypotézu.“ Pochybovačnost byla hlavním rysem jeho statistické teorie a praxe. Zůstává jako cenný odkaz nám všem, kdož jsme měli příležitost s ním spolupracovat. Tento jednoduchý, ale ve své jednoduchosti velký odkaz měla by si vepsat do štítu celá statistika, hlavně statistika matematická. Byl by spolehlivým vůdcem v dalším vývoji.

Projev zástupce Českosl. obce sokolské byl zaslán písemně, ježto řečník se nemohl k slavnosti dostavit vzhledem k účasti na pohřbu náčelníka Čsl. obce sokolské Dr. Jindřicha Vaníčka.

Projev zní:

V bratru dru Josefu Mrázovi odešel Československé obci sokolské jeden z upřímně oddaných pracovníků. Zvláště po převratu, kdy nastal překvapující rozmach počtu příslušníků i práce v různých oborech a kdy bylo třeba mnoho tvořivé práce, uplatňoval se a také uplatnil dr Josef Mráz v činnosti vzdělávací, které dal základ statistiky, která nese pečeť jeho vynikajících schopností.

Bratr dr Josef Mráz vstoupil do Sokola jako dvacetiletý právník r. 1902, a to do jednoty I. na Smíchově a byl hned stržen pracovním proudem skupiny, která se tehdy shromažďovala kolem bratra R. V. Nováka, redaktora Sokolských besed a která vlivně zasahovala do sokolské práce, zejména v sokolském dorostu. Dr. Mráz přispíval do nich horlivě a mezi jiným pod pseudonymem Dr. Jiří Zmar napsal studii o socialismu pro sokolskou mládež a se sokolského stanoviska. V činnosti vzdělávací pracoval v ústředí sokolském již před válkou, jsa členem vzdělávacího odboru ČOS. Po válce byl hned povolán do téhož odboru a stal se i členem předsednictva vzdělávacího sboru ČOS po jeho nové organizaci, na které také spolupracoval.

O statistice vzdělávací činnosti mluvil na sjezdu župních vzdělávatelů v Sokole Pražském 29. června 1919. Vyložil význam statistiky vůbec a pro sokolstvo zvláště a o jejích zásadách. Výslovně tehdy řekl, co uplatňoval častěji ve vzdělávacích sborech ČOS: Aby mohla být statistika řádná, musí býti všichni, kteří na jejích výsledcích spolupracují — především ti, kteří data dodávají — naprosto přesvědčeni o její účelnosti, potřebnosti a užitečnosti. Tehdejší jeho zpráva stala se základem

postupu ve zpracování statistiky vzdělávací činnosti ČOS, kterou s nesmírnou láskou a obětavostí od té doby rok co rok sestavoval podle zvláště jím sestavených tiskopisů. Sokolská statistika vzdělávací zasáhla všechny prostředky této činnosti a podávaná včasné a přesně, vždy krátce po uplynutí roční práce, byla středem pozornosti i zájmu účastníků vzdělávacích sborů ČOS, také tím, že byla doprovázena zajímavým, vědecky založeným výkladem. Ještě do letošního jarního vzdělávacího sboru ČOS poslal statistiku vzdělávací činnosti za rok 1933 — naposledy.

Práce bratra dr Josefa Mráze bude sokolstvo vždy vděčně vzpomínati.

Antonín Krejčí, vzdělávatel ČOS.

Slavnost zakončil pak jednatel Čsl. statistické společnosti prof. čes. vys. učení techn. dr. Jaroslav Janko projevem tohoto obsahu:

Obraz bohaté náplně života vicepresidenta Mráze, jak byl právě vykreslen, je věrný a rýsuje jeho ušlechtilou osobnost, které náleží po zásluze mezi našimi statistiky jedno z míst nejčestnějších. Tím zřetelněji zeje prázdný prostor, který zůstal odchodem jeho v řadách statistiků. Statistická společnost nese tuto ztrátu s tím větší těžkostí, ježto na této půdě hodlal dr. Mráz svoji činnost intenzivně vyvíjeti v nejbližší době, neboť doufal, že se mu trochu času přece již uvolní. V řadě rozhovorů jsme se dohodli na uspořádání několika přednášek, které by se obíraly třibením základních pojmů statistických. První přednášku hodlal konati dr. Mráz ještě v tomto období o vytvoření jednotné a co nejsprávnější statistické nomenklatury. Je známo, že věnoval této důležité stránce mnoho času a energie při vydávání knih předchozími řečníky uvedených, kde jsou většinou položeny základy naší odborné terminologie. Nyní se ovšem nejednalo snad toliko o ražení nových výrazů, ale hlavně o jednoznačné pojmové vymezení, jehož nedostatek vede, jak všichni statistikové vědí, k dosti častým nedorozuměním a umožňuje někdy také polopravdy, ne-li omyly; v boji proti nim byl dr. Mráz neúprosný a byl proto odhodlán začít od kořene. Jeho důkladnosti a poctivosti vědecké bylo samozřejmé, že si teoretické metody netoliko osvojoval, nýbrž kriticky je rozebíral a dosah jejich hodnotil, takže byl v jejich užívání do krajnosti opatrný. V tom směru je ukázkou jeho postup při konstrukci indexu aktivní asimilační schopnosti hlavních národností na Slovensku, jehož použil pro důkaz nesprávnosti maďarských dat o řeči mateřské na základě dat o znalosti řeči. To je významná práce z r. 1920 a je typickou pro poctivý rozbor, který autor provádí o dosahu svých formulí.

V osobnosti Mrázově se snoubila rozsáhlá zkušenost praktického statistika, žáka prof. dr. D. Krejčího, zvláště v oboru zemědělské statistiky, s hlubokým teoretickým vzděláním, kde byl možno říci trpělivým samoukem. Vyvinul se v něm tak ideální typ statistika, od něhož československá veřejnost odborná důvodně očekávala bohaté plody v nejbližší budoucnosti. Tím více želí jeho předčasného odchodu čsl. statistická společnost, neboť znamená pro ni nenahraditelnou ztrátu vědecké tvorby, která mohla znamenati pokrok a další usnadnění statistické praxe. Čsl. statistická společnost zachová mu trvalou památku a má jedno přání, aby jeho vynikající vlastnosti byly vždy vzorem příštím generacím našich odborníků.

I tato smuteční slavnost zanechala v účastnících hluboký dojem a znovu potvrdila zásluhy zesnulého a velikou lásku, jakou k němu Inuli všichni, kdož jej blíže znali.

Pohřeb dra Josefa Mráze.

Dne 12. dubna t. r. konal se v novém pražském krematoriu pohřeb žehem vicepresidenta Státního úřadu statistického, docenta dra Josefa Mráze. Vedle členů rodiny zúčastnili se tohoto obřadu přednostové a úřednictvo jednotlivých odborů Státního úřadu statistického s prezidentem téhož úřadu drem Auerhanem v čele, děkan Vys. školy zemědělského a lesního inženýrství prof. dr. ing. Vilibald Ševčík, děkan Vys. školy obchodní prof. dr. Gustav Švamberg, zástupci Meziministerského výboru pro obranu státu, členové Statistické rady státní, Zemědělské akademie československé, Československé statistické společnosti, zástupci Čs. Obce Sokolské v čele s náměstkem starosty drem Jurajem Slávikem, jakož i zástupcové úřadů, našeho veřejného života a četní přátelé zesnulého. Po církevních obřadech se rozloučil se zesnulým za Státní úřad statistický jeho prezident dr. Auerhan, za Československou statistickou společnost předseda profesor dr. Mildschuh, za Čsl. Obec Sokolskou a její vzdělávací odbor dr. Hiller a za Čs. Akademii Zemědělskou její generální sekretář min. rada dr. Reich, těmito projevy:

President SÚS. dr. Jan Auerhan:

Jménem Státního úřadu statistického přicházím se rozloučit s naším vicepresidentem a milým svým přítelem drem Mrázem.

Vzpomínám celého jeho života v mužném věku, života ušlechtilého, jenž vykazuje jen jedinou velkou chybu — že tak předčasně byl skončen.

Vzpomínám, jak Mráz jako mladý doktor s důkladným všeobecným, právnickým a národohospodářským vzděláním přišel do Zemské statistické kanceláře. Tam pod vedením profesora dra Dobroslava Krejčího pracoval v řadě oborů a osvojil sobě velké cenné zkušenosti. Bylo proto samozřejmo, že roku 1918 byl dr Mráz v malé skupině těch, jimž připadl těžký, obtížný a odpovědný úkol vybudovat republice Státní úřad statistický.

Jeho velké praktické zkušenosti a jeho velké teoretické vědomosti, jichž nabyl pilným soukromým studiem, způsobily, že se stal z něho ideální typ organisátora statistické služby. Byl k tomuto úkolu opatřen láskou ke statistice, svou neobyčejnou důkladností a přesností, vzácným darem logického myšlení, potřebnou energií a velikým vzděláním. A když viděl, že ani to tehdejší jeho vzdělání ještě nestačí zvládnout všechny problémy statistické teorie, šel a jako čtyřicetiletý muž dal se znovu zapsat na vysokou školu, aby si několikaletým pilným studiem osvojil i základy vyšší matematiky.

Takto vyzbrojen spolubudoval dr Mráz s námi ostatními Státní úřad statistický, kde připadl mu zvlášť obtížný úkol vybudovat jeden z největších jeho odborů, věnovaný statistikám hospodářským. Nebudu vypočítávat, kolik druhů různých statistik zreformoval a zlepšil a kolik jich nově zorganizoval. Vzpomenu jen velikého sčítání zemědělských a živnostenských závodů, jež zvětšený vicepresident se svými spolupracovníky a za součinnosti Statistické rady státní připravil, zorganizoval a provedl způsobem, na který mohl být hrdým a jímž se můžeme pochlubit i před cizinou. Je tragické, že dnes, kdy výsledky velkého tohoto šetření dozrávají k publikaci, dr Mráz nás opouští.

A my můžeme již jen vzpomínat velké jeho práce, všeho toho, co pro úřad vykonal a všeho toho, čím nám byl. Tak vzpomínám zde jen ještě jeho úsilí, aby československým statistickým pracovníkům dostalo se řádných teoretických základů, tak důležitých pro rozvoj budoucí československé statistické služby, vzpomínám jeho vynikající účasti při českém vydání knihy Yulovy a při úpravě knihy Kohnovy, vzpomínám dále statistických kursů pro náš úřednický dorost, jichž byl cílevědomým ředitelem. V mimoúřední jeho době vidíme ho za vysokoškolskou katedrou jako docenta, který na Vysoké škole zemědělské a na Vysoké škole obchodní přednáší o statistice. Byl členem redakce Atlasu Československé Republiky a redigoval v něm řadu statistických map. Účastnil se i práce národní, pracoval horlivě v Československé Obci Sokolské a zase ho vidíme pracovat v oboru statistickém.

Tak se nám rýsuje obraz dra Mráze, který i v době mimoúřední soustřeďuje svou velkou pracovní energii k jednomu cíli vycházejícímu z přesvědčení, že dobře lze plnit jen pracovní úkol, kterému se člověk věnuje plně. Z takovéto ukázněné specialisace vyrostl ve skutečnou autoritu ve všech problémech svého oboru. Ale při této specialisaci byl v základních vědeckých otázkách vždy velkorýsý: připomínal, že „nulla sciencia nisi de universalibus“.

A tohoto vynikajícího statistika dnes pochováváme. Je přirozeno, že v této těžké chvíli ovládá a spojuje nás, všechny jeho kolegy, všechny jeho spolupracovníky, všechny jeho podřízené i všechny jeho přátele pocit velké bolesti a upřímné lítosti. Jeho odchod je nenadálý, proto tím větší je naše hoře, tím palčivější bolest rány, která nás stihla. Ale právě při tomto odchodu si uvědomujeme, jak společná práce, práce za společným cílem, lidi sbližuje. Právě v takovém okamžiku cítíme v plném významu to nejcennější, co dává život inteligentního pracovníka: bratrské společenství duší spřízněných stejným pracovním úkolem. Ale není to jen pocit osobní bolesti, který nás dnes spojuje. Je to i vědomí, že Státní úřad statistický

utrpěl těžkou, nenahraditelnou ztrátu. Chtěl bych tu přirovnat úřednický sbor Státního úřadu statistického k sboru pečeckému, v němž každý hlas má svůj význam a svůj úkol. Zmlkne-li jeden hlas — ostatní členové mohou se sebe více snažit, mohou sebe lepší výkony podat, ten jeden hlas bude vždycky scházet. V tom smyslu mluvím o ztrátě nenahraditelné. A v tom smyslu říkám: Státní úřad statistický nepochovává dnes jen velké zásluhy, ale pochovává i poklad nahromaděných zkušeností, jež měly být teprve náležitě využity. Cítíme proto, že pochováváme i kus své budoucnosti a kus svých nadějí.

Želíme upřímně nenahraditelné ztráty jeho krásných vlastností odborných i čistě lidských, jeho všestranných vědomostí, jeho velké statistické erudice, jeho vzácné organizační schopnosti, jeho svědomitosti, jeho důkladnosti, jeho píle, jeho zájmu pro statistiku a pro úřad. Vzpomínáme s úctou jeho osobní čestnosti, poctivosti a spravedlnosti, jeho přímosti, demokratičnosti, jeho jemného taktu i jeho přátelské, kolegiální srdečnosti a jeho dobroty. Útěchou nám je vědomí, že výsledky jeho práce budou žít dál v jeho spolupracovnících i v jeho žácích.

Příteli doktore Mrázi: z hloubi duše děkujeme Ti za Tvou velkou lásku ke statistice, za všechno, co jsi pro úřad a pro statistiku vykonal, za Tvou velkou píli, za Tvou svědomitost, za Tvou pečlivost, za Tvou vytrvalost, za Tvoje rady, za Tvoje přátelství, za Tvoji laskavost, za všechno.

V dějinách Státního úřadu statistického budeš mít provždy místo čestné a významné. Bude tam zaznamenáno: Dr Josef Mráz zasloužil se o československou statistiku.

Prof. dr. Mildschuh:

Milý příteli!

Je mi těžko u srdce, když musím se s Tebou rozloučiti tady navždy. Nebyl bych si nikdy pomyslel, že budu já Tobě dávat poslední s Bohem a ne naopak! Byl jsi pro mne vždy vzorem zdraví a síly. Když jsi projížděl na lyžích krkonošské vrchy, vždy jsem Tě obdivoval, ale nebyl bych si nikdy troufal Tebe následovat. I po stránce vědecké jsi mne překvapil. Netušil jsem věru, když jsi přišel do Zemské statistické kanceláře, že s takovou energií a chutí se budeš věnovat této suché vědě, jak se obyčejně za to má. Ale jak velká byla Tvá záliba v této vědě, je viděti již z toho, že jsi nelenil již v pokročilém věku osvojit si potřebné vědomosti z vyšší matematiky. Také díla cizích spisovatelů jsi bedlivě studoval a když jsi shledal, že jsou dobrá, pracoval jsi k tomu, aby byla přeložena do češtiny. Tak na př. jsi psal o Julinovi, později o Yulovi a spolu s prof. Novákem z Brna jsi pečoval o přeložení jeho teoretického díla do češtiny. — A podobně jsi podporoval snažení mladého statistika ruského, Kohna. Jeho vynikající spis vyšel následkem toho a pomocí Tvou nejprve v jazyku českém.

Ještě jiná věda je blízká statistice, zeměpisná. I té jsi se přiblížil, jak patrně z přednášky na geografickém sjezdu o statistických mapách. Sám jsi řadu těchto map zpracoval.

Vlastním oborem Tvým byla statistika hospodářská, průmyslová a zvláště zemědělská. Tu jsi řídil a sám se jí aktivně zúčastnil.

Tento Tvůj zájem a píle byly také uznány. Byl jsi jmenován členem zemědělské Akademie, členem Statistické rady státní, Čsl. společnosti statistické, membre du Conseil Scientifique près de l'Institut agricole international.

Dalo se od Tebe očekávat ještě mnoho, mnoho. Ale byla Ti souzena předčasná smrt. Nit Tvého života byla náhle přestřižena, a tak nezbyvá než se podrobiti. Ale Tvoje práce nezahynou, a také nepomine v mysli všech, kdož jsme Tě znali a milovali, světlá Tvá památka.

Příteli drahý, buď navždy s Bohem!

Dr. Jan Hiller:

Až budeme pozítřku jednat o zprávě, kterou jsi pro nás naposledy připravil, bude nám teskně. Z Tvé statistické práce mluvila k nám čísla, která jsi sestavoval s láskou a do nichž jsi vkládal celou svou ušlechtilou duši. Pracoval jsi láskou a dobýval sis srdcí nás všech.

Veškeré svoje znalosti a schopnosti dal jsi do služeb věci, kterou sis oblíbil již v jednotě a věnoval jí pak svoji práci, jak ve statistickém odboru ČOS., tak hlavně jako člen předsednictva vzdělávacího sboru Československé obce sokolské. Učil jsi nás všechny rozumět těm číslům a užívat jejich jasné mluvy k další práci. Byls jedním z našich nejpilnějších a nejsvědomitějších pracovníků, byls jedním z našich nejpoctivějších, drahých bratří!

Předsednictvo Československé obce sokolské a jejího vzdělávacího sboru loučí se s Tebou projevem díků. Nezapomeneme!

Min. rada dr. Ed. Reich:

Československá Akademie Zemědělská, bohužel, až příliš často jest v poslední době postižena nečekaným odchodem svých nejlepších členů a spolupracovníků.

Stojíme dnes hluboce dojata před rakví muže, který nebyl jen našim členem skutečným, voleným za své veliké zásluhy o vědu a zemědělský pokrok, ale který toto své členství chápal tak, jako všechny své ostatní funkce, za čestnou a nezbytnou povinnost — pracovati, tvořiti a svou činností prospívati.

Tak jsme znali dra Mráze v Č. A. Z. z anket, pracovních schůzí, z extensí, z práce literární a vědecké. Nikdy neodřekl, nikdy nezklamal, vždy laskavý, do krajnosti ochotný, takový čistý a poctivý člověk vědeckého zanícení, široké pracovní koncepce, která se nerozlučně pojila k duševní noblesnosti a mužné poctivosti.

Jeho spolupracovníci v S. Ú. S. vědí nejlépe, co jeho předčasným odchodem ztrácejí a p. prezident dr. Auerhan to zde také ve svém procitěném projevu už pověděl. Také my, jeho spolupracovníci v Č. A. Z., můžeme jen potvrditi, že tento bol sdílíme s nimi, neboť za dra Mráze není a dlouho nebude náhrady.

Vzpomínajíc v této smutné chvíli jeho obrovské práce, kterou vykonal, nemůžeme zvláště nezdůrazniti jedné její složky, t. j. té práce výchovné, kterou vykonal pro mladou generaci, zvláště jako docent vysoké školy zemědělské v Praze, člen předsednictva statistických kursů pro personál S. Ú. S. a jako člen předsednictva vzdělávacího sboru a statistického odboru Československé Obce Sokolské.

Případl mi dnes těžký úkol, abych se rozloučil jménem presidenta Č. A. Z. dra M. Hodži a všech členů Akademie se zesnulým drem J. Mrázem, poděkoval mu naposledy vroucně za vše, co pro vědu a povznesení zemědělství vykonal a ujistil, že jeho zásluh a památky budeme všichni vděčně vzpomínati.

Soustrastné projevy.

A. Z CIZINY.

INSTITUT INTERNATIONAL DE STATISTIQUE

München, den 27. April 1934.

Mit tiefem Bedauern habe ich vom Tode des Vicepräsidenten Ihres Amts Herrn Dr. Josef Mráz Kenntnis genommen. Ich erlaube mir dem Statistischen Zentralamt zu dem schmerzlichen Verlust, den es hiedurch erlitten hat, mein herzlichstes Beileid zum Ausdruck zu bringen.

Auch die Internationale Statistik betrauert den vorzeitigen Tod von Herrn Kollegen v. Mráz. Seine wissenschaftlichen Arbeiten waren hervorragende wissenschaftliche Leistungen und fanden weit über die Grenzen der Tschechoslowakei besondere Beachtung in der Statistischen Fachwelt, auch bei den Lesern des von mir herausgegebenen Allgemeinen Statistischen Archivs.

Ich selbst habe den leider Heimgegangenen neben seiner wissenschaftlichen Bedeutung auch als ausgezeichneten Charakter kennen und schätzen gelernt und werde ihm stets das ehrendste Gedächtnis bewahren.

In aufrichtiger Mittrauer
Zahn.

2. Oostduinlaan, La Haye, le 27 Avril 1934.

Monsieur et très honoré Collègue,

J'ai appris avec un très vif regret, à Londres encore, le décès de votre collaborateur le Dr. J. Mráz. Le grand amour qu'il portait à la statistique était bien connu et s'alliait à une connaissance approfondie des problèmes qui se présentent dans le cours des investigations statistiques. Jusqu'au dernier moment, m'a-t-on dit, ses travaux et ses projets d'avenir ont occupé son esprit. Il est tragique de constater que l'Étude qu'il a présentée à la session de Londres sur les Problèmes de la carte statistique n'a pu être distribuée qu'après sa mort.

Je vous prie de bien vouloir trouver ici l'expression bien cordiale de mes sentiments de condoléances à l'occasion de la grande perte qu'a éprouvée l'Office de Statistique sous votre direction, par la mort de son sous-directeur.

Veillez agréer, Monsieur et très honoré Collègue, l'assurance de mes sentiments très distingués et les meilleurs.

H. W. Methorst,
Secrétaire général;
Directeur de l'Office permanent.

INSTITUT INTERNATIONAL D'AGRICULTURE

Rome, le 27/4 1934.

Messieurs,

C'est avec vif regret que j'ai appris le décès de M. le Prof. Dr. Josef Mráz, Vice-Président de l'Office de Statistique de la République Tchécoslovaque, membre de la Commission pour la Statistique Agricole de notre Conseil international scientifique agricole.

L'Institut international d'Agriculture est profondément affligé pour la perte de cette personnalité éminente, dont il avait eu à plusieurs reprises l'occasion d'apprécier la haute collaboration, et prie l'Office de Statistique de la République Tchécoslovaque d'agréer ses profondes condoléances.

Veillez agréer, Messieurs, les assurances de ma haute considération.

Le secrétaire général
A. Brizi.

Rome, le 24 avril 1934.

Monsieur le Directeur,

C'est avec le plus vif regret et une douleur sincère que j'ai appris la mort de M. Josef Mráz. J'ai eu plusieurs fois l'occasion d'apprécier la haute valeur de ce savant qui faisait honneur à la statistique tchécoslovaque et dont la compétence a été très utile aux travaux du Bureau de la Statistique de l'Institut International d'Agriculture.

En même temps, je savais pouvoir considérer M. Mráz comme un collègue affectionné, auquel je me sentais lié par des sentiments de cordiale amitié.

Je vous prie donc de vouloir bien me croire que je m'associe de tout mon coeur au deuil qui a frappé l'Office de Statistique de la République Tchécoslovaque et à la douleur de ses amis.

SOCIÉTÉ INTERNATIONALE D'ÉCONOMÉTRIE

Monsieur le Président,

C'est avec beaucoup de peine que j'apprends le décès du regretté M. Josef Mráz, Vice-Président de votre Office de Statistique; c'est une grande perte pour cet Office et aussi pour la Société d'Econométrie. Permettez-moi de vous adresser en cette circonstance l'expression de mes bien vives condoléances.

Veillez agréer, Monsieur le Président, l'assurance de ma parfaite considération et de mes sentiments très dévoués.

G. UDNY YULE

Dear Sir,

I was greatly shocked to receive your communication, informing me of the untimely death of Dr. Josef Mráz. I have the pleasantest recollections of our friendly correspondence at the time when he was taking part in the translation of my book, and never dreamt but that a colleague so obviously younger than myself would survive me. His loss will, I am sure, be greatly felt not only in the Statistical Office of the Czechoslovak Republic but amongst a wide circle of friends. All who miss him have my deepest sympathy.

I have the honour to be,

My dear Sir,

SOCIÉTÉ DE STATISTIQUE DE PARIS

Monsieur le Président,

Je viens de recevoir le faire part du décès de l'honorable Dr. Joseph Mráz, mon Collègue de la Société d'Econométrie.

Au nom de la Société de Statistique de Paris et en mon personnel, je vous prie d'agréer mes sincères condoléances pour cette perte prématurée d'un homme qui laissera le souvenir d'un savant intègre et consciencieux que j'aurais vu avec joie siéger bientôt à nos séances de l'Institut International de Statistique.

Veillez agréer, Monsieur le Président, l'expression de mes sentiments bien sincèrement et très cordialement dévoués.

M. A. Barriol.

Messieurs,

C'est avec un sentiment de profond chagrin que j'ai appris la nouvelle du décès de Monsieur le docteur Mráz, Vice-Président de l'Office de Statistique de la République Tchécoslovaque, survenu à Prague le mois dernier.

Je connaissais depuis longtemps les travaux remarquables de M. le docteur Mráz, et la place éminente qu'il occupait dans la Science et l'Administration de Tchécoslovaquie.

Je vous prie d'agréer, Messieurs, la déférente expression de mes condoléances à l'occasion de ce décès qui sera vivement ressenti, non seulement dans votre Pays, mais bien au-delà de vos frontières. J'y joins l'assurance de mes sentiments de haute considération.

J. Girard,
Secrétaire Général de la Compagnie
du Chemin de fer du Nord,
Membre de l'Institut International
de Statistique.

DYREKTOR GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO

Warszawa, 27. kwietnia 1934 r.

Szanowny Panie Prezydencie,

Wobec otrzymanego zawiadomienia o śmierci Pana Josefa Mráza, Wice-Prezydenta Urzędu Statystycznego Republiki Czechosłowackiej, spieszę przesłać wyrazy prawdziwego żalu z powodu wielkiej straty jaką poniósł Urząd Statystyczny i Nauka w Czechosłowacji.

Proszę przyjąć wyrazy głębokiego szacunku i poważania.

Szturm de Sztrem.

STATISTIQUE GÉNÉRALE DE LA FRANCE

Paris, le 25 Avril 1934.

Monsieur le Président et cher Collègue,

Vous avez bien voulu me faire part de la mort de M. Josef Mráz, vice-président de l'Office de statistique de la République Tchécoslovaque, décédé le 10 avril dernier.

J'ai l'honneur de vous prier, au nom de la Statistique Générale de la France et en mon nom personnel, d'agréer nos vives et sincères condoléances pour la perte de notre éminent et regretté collègue.

Veillez croire, Monsieur le Président et cher Collègue, à notre cordiale sympathie et agréer l'assurance de nos sentiments de haute considération.

Le Directeur
de la Statistique Générale de la France
M. Huber.

ROYAUME DE YOUGOSLAVIE — MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR
STATISTIQUE GÉNÉRALE

Belgrade, le 23 IV 1934.

Monsieur le Président,

C'est avec une réelle douleur que nous venons d'apprendre la perte cruelle qu'a subie la statistique tchécoslovaque en la personne du feu Dr. Josef Mráz, vice-président de l'Office de Statistique de la République Tchécoslovaque savant éminent.

Au nom de la Statistique générale du Royaume de Yougoslavie et en mien propre je m'associe aux sentiments de douleur que sa mort a causé au peuple fraternel tchécoslovaque et je m'empresse de vous envoyer, Monsieur le Président, les expressions de notre vive condoléance.

Pour le Chef
de la Statistique générale d'Etat
Dr. B. T. Panjevac.

DEUTSCHE STATISTISCHE GESELLSCHAFT

Weimar, den 25. April 1934.

Dem Statistischen Staatsamt der Tschechoslowakischen Republik spricht die Deutsche Statistische Gessellschaft anlässlich des Hinscheidens ihres Vice-Präsidenten des Herrn Dr. Josef Mráz ihre aufrichtige Teilnahme aus. Wenngleich wir den Verstorbenen persönlich auf unseren Tagungen nicht haben begrüßen können, so ist doch die Auswirkung seines Schaffens auf die statistische Wissenschaft im ganzen und damit auch die deutsche Statistik so bedeutend gewesen, dass auch die Deutsche Statistische Gesellschaft ihm ein ehrendes Andenken bewahren wird.

Müller.

STATISTISCHES AMT DER STADT BERLIN

Berlin C 25, den 25. April 1934.
Alexanderplatz 7 IV.

Mit grösstem Bedauern habe ich von dem Ableben des Herrn Vizepräsidenten Dr. M. Josef Mráz Kenntnis genommen. Das dortige Staatsamt verliert mit Herrn Dr. M. Josef Mráz eine für die statistische Praxis der Tschechoslowakei hochbedeutsame Persönlichkeit. Seine wissenschaftlichen und organisatorischen Fähigkeiten, die er namentlich auf dem Gebiet der Wirtschaftsstatistik und im besonderen auf dem der Statistik der landwirtschaftlichen Betriebe und Produktion entfaltetete, haben ihm auch in den Kreisen der deutschen Statistiker hohe Anerkennung und Wertschätzung verschafft.

Ich erlaube mir, dem Statistischen Staatsamt der Tschechoslowakischen Republik zu dem schweren Verlust mein aufrichtiges Beileid ergebenst zu übermitteln.

Dr. Büchner,
Direktor des Statistischen Amts
der Stadt Berlin.

ISTITUTO CENTRALE DI STATISTICA DEL REGNO D'ITALIA — IL PRESIDENTE

Rome, le 1. mai 1934.

A l'Office de Statistique de la République Tchécoslovaque

Prague.

J'ai été douloureusement frappé par la nouvelle, que je viens de recevoir, du décès de Monsieur Josef Mráz Vice-Président de votre Office de Statistique. Sa disparition est une perte irréparable non seulement pour la statistique officielle tchécoslovaque, mais encore pour la science.

C'est donc en mon nom et au nom aussi de l'Institut Central de Statistique du Royaume d'Italie que je viens vous exprimer les condoléances les plus vives et les plus profondes.

F. Savorgnan.

Sofia, le 25 IV 1934.

Monsieur le Président,

Je viens de recevoir la triste nouvelle du décès de M. Josef MRÁZ, vice-président de l'Office de Statistique de la République Tchécoslovaque.

Je m'associe de tout coeur à votre deuil et vous présente l'expression de mes sentiments de profonde condoléance pour la perte douloureuse de cet éminent savant qui a rendu tant de services à sa Patrie, à votre Office et à la Science. Veuillez agréer, Monsieur le Président, l'assurance de ma considération bien distinguée.

Le Directeur Général
Dr. P. Kiranoff.

Sofia, le 24 4 1934.

Monsieur le Président,

Je viens de recevoir la triste nouvelle du décès de M. Josef MRÁZ, vice-président de l'Office de Statistique de la République Tchécoslovaque, et je suis profondément ému de cette douloureuse perte.

Je m'associe de tout coeur à votre deuil et vous prie d'agréer, Monsieur le Président, les sentiments les plus dévoués de ma profonde condoléance.

Je garderai toujours le souvenir de cet éminent savant et organisateur mérité des services statistiques, que j'ai eu l'honneur de connaître personnellement et qui a rendu tant de services à sa Patrie, à votre Office et à la science.

St. Dimitroff,
Ancien Directeur de la statistique
de l'Etat bulgare, membre de l'Institut
International de statistique.

M. KIR. KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL—OFFICE CENTRAL ROYAL
HONGROIS DE STATISTIQUE

Budapest, le 30 Avril 1934.

Messieurs,

La nouvelle de la mort de M. le docteur Joseph Mráz, vice-président de l'Office de Statistique de la République Tchécoslovaque, décédé dans sa pleine force d'activité, m'a profondément touché. A cette triste occasion où l'Office de Statistique Tchécoslovaque a perdu en la personne du défunt son excellent vice-président d'un grand savoir scientifique, je présente à l'Office de Statistique tant en mon propre nom qu'au nom de l'Office dirigé par moi, les condoléances les plus sincères.

Veuillez agréer, Messieurs, l'expression de ma considération très distinguée.

Dr. Aloys Kovács,
sous-secrétaire d'Etat, président.

INSTITUT FÜR STATISTIK DER MINDERHEITSVÖLKER

Wien, 25. April 1934.

Hochverehrter Kollege, lieber Freund!

Deine Mitteilung von dem Ableben unseres gemeinsamen Freundes Josef Mráz hat mich tief bewegt. Er war ja einer der wenigen Gefährten aus dem goldenen Zeitalter meiner statistischen Jugend, aus der schönen Zeit des statistischen Landesbüros. Wir waren damals wie eine einzige Familie und es ist mir auch heute, als ob in Dr. Mráz mir ein lieber Bruder gestorben sei. Wegen seiner wissenschaftlichen Bedeutung, die ich immer hoch bewertet habe, und wegen seiner sonstigen liebenswerten Eigenschaften hat das tschechoslowakische statistische Büro, hat die ganze Statistik einen schweren Verlust erlitten. Ich erlaube mir daher, Dir und dem Amte in meinem und meines Institutes Namen den Ausdruck meines wärmsten Mitgeföhls zu übermitteln.

Mit dem Ausdrücke der vorzüglichsten Verehrung

Dein sehr ergebener
W. Winkler.

Kromě těchto v obšírném výtahu citovaných kondolenci soustrast projevili ještě následující pánové a instituce: vicekancléf m. sl. a býv. president Bundesamt für Statistik Walter Breisky, Klosterneuburg. — Djélal za Office Central de Statistique de la Rép. Turquie, Angora. — Prof. dr. Frédéric de

Fellner, Budapest. — Dr. Béla Kenéz za Magyar Statisztikai Társaság, Budapest. — Prof. dr. Laza M. Kostić, Subotica. — Ed. Lesoir za Office Central de Statistique de Belgique, Bruxelles. — Prof. Livio Livi za R. Istituto Superiore di Scienze Sociali e Politiche „Cesare Alfieri“, Firenze. — Dr. Wilhelm Morgenthau za Městský statistický úřad v Mnichově. — M. Skujenieks za Latvijas Valsts Statistika Pārvalde, Riga. — Dr. Gustav Thirring za Městský statistický úřad v Budapešti. — Bureau Central de Statistique de Suède. — Directeur Général de Estatística, Lisbonne. — Département de la Statistique Générale de l'Etat, Cairo.

B. Z ČESKOSLOVENSKA.

Z četných soustrastných projevů došlých z domácích kruhů vědeckých a veřejných vyjímáme:

Jsá si vědom velké ztráty, kterou utrpěl Státní úřad statistický a celá statistická věda našeho národa odchodem vicepresidenta pana docenta JUDra Josefa Mráze, dovoluji si projevití presidiu Státního úřadu statistického svou hlubokou soustrast.

Prof. dr. K. Engliš,
guvernér Národní banky československé.

... Želím s Vámi upřímně odchodu muže, který všechny své síly a bohaté zkušenosti věnoval k povznesení dobrého jména československé statistiky a zanechal tak po sobě památku nehynoucí.

JUDr. Karel Baxa,
primátor hlavního města Prahy.

... Vzpomínaje spolupráce zesnulého v našem Meziministerském sboru pro věci obrany státu, nemohu pominouti zásluh, jimiž, těže z bohatých svých vědomostí a vzácných zkušeností, trvale přispěl k rozvoji prací sboru a ryzími vlastnostmi své povahy navždy se zapsal v srdce nás všech.

Generální sekretář obrany státu:
Gen. Moravec.

... Vždy budeme vzpomínati záslužné práce našeho zemřelého kolegy pro Vysokou školu obchodní, jejíhož budování se vynikajícím způsobem zúčastnil. Budiž čest jeho památce!

Prof. JUDr. Gustav Švamberg,
děkan Vysoké školy obchodní v Praze.

... Profesorský sbor zdejší vysoké školy želi bolestně nenahraditelné ztráty svého soukromého docenta a bude vždy s vděčností vzpomínati účinného zájmu, který věnoval zesnulý vědeckým snahám ...

Prof. dr. ing. V. Ševčík,
děkan Vysoké školy zemědělského a lesního
inženýrství
při Českém vysokém učení technickém v Praze.

... Dovol'te mi, aby som Vám z tejto smutnej príležitosti prejavil našu hlbokú sústrast s uistením, že verejná správa slovenská zachová vzácnemu zosnulému čestnú pamiatku.

Krajinský prezident: Joz. Országh.

... Stýkal jsem se se zvěčnělým po řadu let a mohl jsem poznati jeho hluboké vědomosti i bystrý úsudek, pročej jsem si jej vždy vysoce vážil. Byl i nám geografům blízkým. Národ náš má sice veliké množství nezaměstnaných, ale nikdy ne nadbytek individualit té vysoké úrovně a tvořivé síly, jakou byl Váš zvěčnělý spolupracovník, jemuž zachováme zajisté všichni světlou vzpomínku ...

Prof. dr. V. Švambera.

Podepsaný dovoluje si projevití za sebe a za Státní ústav geofysikální vřelou soustrast nad úmrtím pana doc. JUDra Josefa Mráze, vicepresidenta Státního úřadu statistického, a opravdovou účast nad těžkou ztrátou, která jeho předčasnou smrtí postihla jak Váš úřad, tak československou statistiku.

Dr. Bedř. Šalomon,
ředitel Státního ústavu geofysikálního
rep. Československé.

Vyslovuji nejsrdečnější soustrast při těžké ztrátě, kterou utrpěl Státní úřad statistický nenadálým odchodem tak vzácného pracovníka jako byl pan vicepresident M r á z.

Za Zeměpisný ústav Masarykovy university
prof. dr. Fr. Kolářek.

... Zvěčnělý, bohužel tak záhy nás opustivší, zapsal se opravdu zlatým perem do české vědy.

Za Geografický seminář Komenského university
v Bratislavě
Dr. Jiří Král.

... Státní ústav meteorologický uchová v stálé paměti pana vicepresidenta, s nímž měl čest spolupracovati na nových otázkách meteorologické statistiky a k nimž měl zesnulý velmi vřelý vztah.

Přednosta Státního ústavu meteorologického
prof. dr. Schneider,
vládní rada.

Auf das tiefste erschüttert durch die ganz unerwartete Nachricht vom Heimgange des hochverehrten Herrn Vizepräsidenten des Statistischen Staatsamtes dr. Josef Mráz, bitte ich das geehrte Präsidium den Ausdruck herzlichster und aufrichtigster Teilnahme an dem so schweren Schicksalschlage, von welchem das Statistische Staatsamt, der Statistische Staatsrat, die heimische ebenso wie die internationale Statistik überhaupt betroffen wurden, entgegen zu nehmen.

Vor meinem geistigen Augen steht noch das Bild des Verewigten als eines zielbewussten, kraftvollen, aber auch stets liebenswürdigen und hilfsbereiten Persönlichkeit; ich empfinde es daher mit tiefer Trauer, dass ich nicht mehr in seine einst so munter und klarblickenden Augen sehen und seine stets anregende Gesellschaft und Aussprache nunmehr vermissen soll.

Seine überragende und ganz hervorragende Stellung und Bedeutung auf dem Gebiete der Statistik in Theorie und Praxis wird stets unvergessen bleiben und dauernde Würdigung finden ...

Landesamtsdirektor
Berthold.

... Ústředna, jednotlivé obchodní komory a jejich činovníci měli častěji příležitost přesvědčiti se o vynikající odborné práci zesnulého, který náležitou péčí a pozornost věnoval vždy také zájmům našeho průmyslu, obchodu a živnosti a zachovají jej v trvalé, čestné paměti.

Ústředna českoslov. obchodních a živnostenských komor.

Gen. sekretář: Dr. Živanský. — Místopředseda: Dr. Frant. Oberthor.

... Želíme s Vámi ztráty Vašeho spolubudovatele a vynikajícího vědeckého pracovníka, který se velmi zasloužil o naši statistiku ...

Obchodní a živnostenská komora v Praze.

Předseda: vz. Dr. Frant. Oberthor.
Generální sekretář: Dr. Fafl.

... Nejen v naší užší obci statistické, nýbrž i v širší veřejnosti hospodářské a kulturní zůstane drahému zesnulému zachována trvalá, čestná paměť.

Dr. Živanský,
generální sekretář
Ústředny čl. obchodních a živnostenských komor.

... U p. doc. dra Mráze, jakož i u četných jiných členů úřadu, naše škola, ve svých snahách získati zkušenosti pro své žáky, nalezla šlechetné pochopení a podporu jako vynikajícího vědátora a statistika-praktika ...

... Profesorský sbor ekonomicko-družstevní fakulty po sdělení prof. Šramčenka o činnosti doc. dr. Mráze, zejména o jeho cenných příspěvcích ku zdokonalení statistických vědomostí našich posluchačů, ve své schůzi dne 16. května 1934 usnesl se tlumočiti Vám, slovně pane presidente, projev nejhlubší soustrasti nad velikou ztrátou, kterou utrpěla rodina českých statistiků odchodem z jejich středu vynikajícího pracovníka.

Děkan prof. M. Dobrylouský.

... Československá akademie zemědělská ztratila v něm pilného a velmi zasloužilého člena.

Za Československou akademii zemědělskou v Praze:

Dr. Stoklasa, I. místopředseda. — Dr. Ed. Reich, generální sekretář.

... Památce zesnulého, jenž svou vědeckou prací získal si o naše zemědělství vynikajících zásluh, zachováme vděčnou paměť.

Český odbor rady zemědělské.
Místopředseda: Ant. Slavík. — Odborový přednosta: Dr. Fr. Lenfeld.

Zemědělská Jednota Československé republiky hluboce želí předčasného skonu pana vicepresidenta dra Jos. Mráze. Opětovně v nejrůznějších otázkách odborných měli jsme příležitost přijíti s ním do styku. A vždycky setkali jsme se s krajní ochotou vyjítí nám nejkrajnější měrou vstříc.

Vzpomínáme těchto momentů, poněvadž charakterisují význačně vzácnou osobnost zesnulého.

Račte proto laskavě přijmout projev naší upřímné účasti nad těžkou ztrátou, která stihla úmrtím pana vicepresidenta Váš ústav i naši vědu statistickou, a ubezpečení, že osobnosti zesnulého budeme trvale vzpomínati s úctou a vděčností.

Zemědělská Jednota Československé republiky.

Místopředseda: prof. dr. Vlad. Brdlík. — Gen. tajemník: Ing. Jan Šafář.

... Presidiální výbor Ústředního svazu československých průmyslníků vzpomenu na své poslední schůzi zásluh, jež si zvěčnělý získal o československou vědu statistickou, o naše statistická šetření a jejich správné zhodnocení. Uvědomili jsme si jeho mimořádný podíl na veliké zásluze Státního úřadu statistického v tom směru, že československý hospodářský život již dnes po poměrně krátké době činnosti váženého úřadu má mnoho spolehlivých pomůcek teoretických pro posuzování hospodářských otázek. Uvědomili jsme si však také s bolestí, kolik mladé a cílevědomé energie zhaslo předčasným odchodem pana vicepresidenta doc. JUDra Josefa Mráze a že řada těch, kteří měli býti základními sloupy statistické vědy československé a činnosti československé statistiky, byla ochuzena o jméno mimořádně významné.

Ústřední svaz československých průmyslníků.

Vedoucí tajemník: Ing. V. Mixa.

... Jeho předčasný odchod znamená skutečně bolestnou ztrátu pro činnost Státního úřadu statistického.

Za Odborové sdružení československé:

Rud. Tayerle.

... Jeho zásluh zejména o průmyslovou statistiku a kartografii budeme i u nás vděčně a trvale vzpomínati.

Za Technické museum československé:

Ing. Jar. Veselý.

... Zesnulý byl znamenitým odborníkem a svědomitým pracovníkem, zároveň však řádným a ušlechtilým mužem, jehož vzácné osobní vlastnosti a veliká práce jistě měly a na trvalo podrží nárok na plné uznání a opravdovou úctu. Také já zachovám mu navždy čestnou památku.

JUDr. Felix Illner,

I. tajemník Jednoty záložní.

Byl jsem velice dojat smutnou zprávou o předčasném odchodu pana vicepresidenta doc. dra Jos. Mráze, pod jehož bezprostředním vedením měl jsem čest pracovati ve Vašem ct. úřadě. Vážil jsem si vždy nesmírně jeho vynikajících vlastností vědeckých i lidských a na dobu tohoto působení zůstanou mi vždy nejkrásnější vzpomínky ...

Dr. V. Šponar,

ředitel Československé plavební akc. společnosti
Labské.

... Als Mitglied des Statistischen Staatsrates hatte ich die beste Gelegenheit, die zielbewusste wie auch aufopferungsvolle Arbeit des leider so frühzeitig Verschiedenen zu würdigen ...

Dr. Karl Janovsky,
Sekretär

im Zentralbüro des Deutschen Hauptverbandes
der Industrie.

... Tuto ztrátu pocítí těžce především Státní úřad statistický, ale i pro československou statistickou veřejnost vůbec zůstane po zesnulém mezeře, kterou nebude snadno vyplnit.

J. Šiška,
vrchní mag. rada.

... Jeho bohatě rozčleněná plodná činnost zanechala po sobě mnohé zralé plody a jeho úmrtí znamená velikou ztrátu pro naši čsl. činnost v oboru statistiky ...

Dr. Hrdlička,
odborový přednosta a t. č. zástupce minist. zdravot.
ve Statistické radě státní.

... Odchází v něm jeden z výrazných reprezentantů našeho Státního úřadu statistického a je bolestno pomyslet, že tento vynikající úředník, vědec i učitel odchází ve věku, kdy mohl ještě tolik vykonati pro rozkvět čs. statistiky.

Ing. Václav Choděra,
člen Statistické rady státní.

... Zesnulý těšil se právem vážnosti a všeobecné oblíbě nejen v odborných kruzích pro vynikající své znalosti, ale byl ctěn všemi, kdož jej znali i v širší veřejnosti pro ušlechtilý charakter a vzácné osobní vlastnosti. Zachován bude vždy ve vděčné paměti.

Dr. Brožovský,
přednosta presidia Ministerstva spravedlnosti.

... Pan vicepresident byl význačným pracovníkem S. Ú. S., který v něm ztrácí velmi schopného a pilného pracovníka. Zesnulý byl pro svoji milou povahu a ušlechtilý charakter oblíben každým, kdo s ním přišel ve Statistické radě státní do styku. Všichni mu zachováme čestnou památku.

Jos. Vosecký,
člen Statistické rady státní.

... Ve zvěčnělém ztrácíme vynikajícího pracovníka ve vědecké statistice, který svojí vynikající prací v životě veřejném i hospodářském získal si trvalých zásluh, jichž bude vždy vděčně vzpomínáno.

Dr. Dvořák,

... Tato smutná naprosto nečekaná zpráva hluboce mne dojala a dovoluji si Vám, vážený pane presidente, a Státnímu úřadu statistickému tlumočiti hluboce cítěnou účast nad těžkou ztrátou Vás stihnoucí. Měl jsem možnost z několikaletého styku se zemřelým ve Statistické radě státní seznati jeho ušlechtilou povahu a vzácnou vědeckou erudici a proto tím více jsem byl překvapen tak náhlým a zcela neočekávaným jeho odchodem. Zachovám mu vždy vděčnou vzpomínku.

Jan Honzl, min. rada Min. železnic.

... i my v něm ztrácíme jednoho z předních spolupracovníků na velkém díle „Atlas republiky Československé“. Jeho spolupráci budeme velmi postrádati.

Za „Orbis“, tiskařskou, nakladatelskou a novinářskou společ. akciovou
Ing. Fukátko.

Kromě těchto zaslali ještě soustrastné projevy:

Předseda vlády republiky Československé. — Kancelář presidenta republiky. — Sekretariát poslanecké sněmovny. — Předsednictvo ministerské rady. — Presidium Ministerstva zahraničních věcí. — Presidium Ministerstva vnitra. — Presidium Ministerstva školství a národní osvěty. — Presidium Ministerstva financí. — Presidium Ministerstva železnic. — Presidium Ministerstva zemědělství. — Presidium Ministerstva sociální péče. — Presidium Ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy. — Presidium Ministerstva pro sjednocení zákonův a organizace správy. — Předseda Nejvyššího kontrolního úřadu dr. Vlad. Horák. — President Nejvyššího správního soudu v Praze dr. Emil Hácha. — Presidium Státního pozemkového úřadu. — Presidium Zemského finančního ředitelství v Praze. — Presidium Zemského finančního ředitelství v Brně. — Prezidium Zemskej finančnej správy pre Slovensko. — Presidium Zemského úřadu v Praze. — Presidium Zemského úřadu v Brně. — Presidium Zemského úřadu v Užhorodě. — Předsednictvo moravské Zemědělské rady. — Předsednictvo Zemedelskej rady pre Slovensko. — Předsednictvo Obchodné a priemyselnej komory v Bratislave. — Masarykova akademie práce. — Československá společnost pro studium národnostních otázek. — Rektor Českého vysokého učení technického v Praze prof. Dr. Ing. J. Milbauer. — Rektor České vysoké

školy technické v Brně prof. Dr. Čupr. — Rektor Vysoké školy zemědělské prof. dr. Konšel. — Děkan přírodovědecké fakulty Masarykovy university v Brně prof. dr. Frant. Vitásek. — Rektor university Komenského v Bratislavě prof. dr. Tomsa. — Rektorat der Deutschen Universität v Praze. — Rektorat der Deutschen Technischen Hochschule v Praze. — Rektorat der Deutschen Technischen Hochschule in Brno. — Státní geologický ústav Československé republiky. — Státní výzkumné ústavy zemědělské. — Geophysikalisches Institut der deutschen Universität. — Sociální ústav Československé republiky. — Československá společnost zeměpisná. — Československá obec sokolská. — Presidium Úrazové pojišťovny dělnické. — Ústřední jednota hospodářských družstev. — Důstojnický sbor vojenského zeměpisného ústavu. — Deutscher Hauptverband der Industrie. — Svaz majitelů dolů. — Knihtiskárna Politika. — Průmyslová tiskárna. — Dr. Stanislav Bukovský, starosta Československé obce sokolské. — Univ. profesor JUDr. Cyril Čechrák. — Ing. Oskar Čermák, náměstek gen. ředitele stát. lesů a statků. — Dr. Jar. Čulík, president Notářské komory v Praze. — PhDr. Václav Dědina, profesor Karlovy university. — Prof. Fr. Drobny, člen moravskoslezského Zemského výboru. — Doc. Dr. Alois Gregor, rada Stát. ústavu meteorologického. — Dr. Bohumír Hanosek, spln. ministr v Min. zemědělství. — R. N. Dr. Karel Hlávka, štábní kapitán. — Dr. Fr. Hodáč. — Dr. Jan Hromádka, docent Komenského university v Bratislavě. — Sekretář Obchodní a živnostenské komory v Brně Dr. Jindřich Chylík, člen Statistické rady státní. — Dr. Petr Klunnyj. — Ondřej Kypr, člen Zemského výboru českého. — Universitní profesor JUDr. K. Laštovka. — Bohuš Ledvinka. — Dr. Eugen Lirsch, ministerský rada Ministerstva obchodu. — Ing. V. Marek, vrchní odborový rada Min. pošt. — Dr. Jaroslav Obešlo, vrchní zemský rada v. v. — Dr. Otto Oliva. — Dr. Fr. Peroutka, vrchní ředitel Národní banky Československé. — Jan Pokorný, vrchní ředitel Hypoteční banky České. — Univ. prof. dr. L. W. Pollak. — Dr. Povolný, min. rada v presidiu Ministerstva školství a národní osvěty. — Poslanec Adolf Prokůpek. — Prof. dr. H. Rauchberg. — Poslanec Ant. Roscher. — Karel Rotter, vrchní rada politické správy a řádný člen Statistické rady státní. — Poslanec František Seidl. — Ing. F. Smékal. — Dr. Jaroslav Šlemr. — Poslanec Al. Tučný. — JUDr. Ladislav Valenta. — Dr. Bohumil Vlasák, spln. ministr Ministerstva financí. — Čeněk Vočka. — Prof. dr. Jan Zavřel, rektor Masarykovy university v Brně. — Ing. Anton Zebisch. — Dr. et Mr. J. Zukriegel.

Seznam odborných prací doc. Dr. Josefa Mráze.

Podle záznamů zesnulého uspořádal Dr. Karel Malík.¹⁾

I. Úvodní texty k pramenným dílům:

České:

1. *Příspěvky ke statistice národního školství.* (Řada II.) (Úvod. Náklad na veřejné školy národní v král. Českém a jeho úhrada. Stavby veřejných národních škol v království Českém v letech 1869—1908. Dodatek.) Zprávy Zemského statistického úřadu král. Českého, svazek XIX., seš. 1, 1912. Str. 1*—188*. (Viz též č. 5.)
2. *Statistika obecních výdajů a příjmů r. 1907.* Zprávy Zemského statistického úřadu kr. Českého, svazek XXI., seš. 1. 1914. Str. 1*—176* (Viz též 6.)
3. *Statistika ploch osevu a výnosů sklizně v král. Českém v hospodářských letech 1914|15—1917|18.* Zprávy Zemského statistického úřadu král. Českého, sv. XXV., seš. 4. 1923. Str. 143*—186*. (Viz též 7.)
4. *Statistika průmyslu pivovarského, lihovarského, cukrovarského ve výrobních obdobích 1913|14—1917|18.* Zprávy Zemského statistického úřadu král. Českého, sv. XXV., seš. 4, 1923. Str. 186*—211*. (Viz též 8.)

Německé:

5. *Beiträge zur Statistik des Volksschulwesens.* Mitteilungen des Statistischen Landesamtes des Königreiches Böhmen, Bd. XIX. H. 1, 1912. Str. 2*—198*, 198*—224* (překlad publikace č. 1.)
6. *Statistik der Gemeinde-Ausgaben und Einnahmen im J. 1907.* Mitteilungen des Statistischen Landesamtes des K. Böhmen, Bd. XXI, H. 1., 1914. Str. 1*—213* (překlad publikace č. 2.)
7. *Anbau- und Erntestatistik in Kgr. Böhmen für die Betriebsjahre 1914|15—1917|18.* Mitteilungen des Statistischen Landesamtes des Königreiches Böhmen, Bd. XXV. H. 4., 1923. Str. 161*—208* (překlad publikace č. 3.)
8. *Statistik der Bierbrau-, Spiritus- und Zuckerindustrie in den Betriebsperioden 1913|1914 — 1917|1918.* Mitteilungen des Statistischen Landesamtes des Königreiches Böhmen. Bd. XXV, H. 4., 1923. Str. 208*—234* (překlad publikace č. 4.)

II. Jiné samostatné publikace:

České:

9. *Statistický přehled o závodech zemědělských a jejich personálu v Čechách a na Moravě a o počtu zemědělských pojištěnců ve smyslu osnovy zákona o sociálním pojištění.* Praha, 1911. Str. 1—84.²⁾
10. *Slovensko ve světle statistiky.* V Praze 1920 u Hejdy a Tučka. Str. 1—84. (Zvláštní otisk prací zmíněných níže sub. 33 a 34.)
11. *Problém naší soběstačnosti v chlebovinách.* Přednáška v České společnosti národohospodářské ze dne 13. XII. 1926. — Sbíрка přednášek, pořádaných Českou společností národohospodářskou v období 1926—27, č. VI. 1927. Str. 30 se 6 tabulkami.
12. *Mezinárodní konference o hospodářských statistikách v Ženevě r. 1928.* — Knihovna Statistického věstníku, sv. 17. Referát (str. 1—20) a překlad dokumentů, pořízený podle francouzského a anglického textu (str. 21—79) (srovnej též 60.) 1930.

Francouzské:

Quelques remarques sur la Statistique de la production industrielle (Notamment sur la soi-disant „Valeur nette de la production“) ve společné práci „Quelques considérations sur la statistique de la production industrielle, Praha 1925, str. 1—12. (Doslovný otisk práce č. 27.)³⁾

13. *Problèmes de la carte statistique.* (Contribution à la XXIIe session de l'Institut International de Statistique, tenue à Londres du 16 au 21 avril 1934) 1934. Str. 1—16. (Překlad práce č. 25.)

III. Samostatné články ve vědeckých časopisech a publikacích:

V Československém Statistickém věstníku (ČSV), později ve Statistickém obzoru (S O).

České:

14. *Plebiscit. II. Orava a Spiš.* ČSV., roč. I. 1920. Str. 24—36.
15. *Dva důkazy o falešnosti maďarských dat o řeči mateřské.* ČSV., roč. I. 1920. Str. 120—134.
16. *O předběžném sčítání lidu na Slovensku r. 1919.* ČSV., roč. II. 1921. Str. 1—39; 120—143.

¹⁾ Při úpravě tohoto seznamu vydatnou pomocí přispěli JUC. Vladimír Gruzín a ofíc. Anna Košťrounová ze Státního úřadu statistického.

²⁾ Vyšlo původně jako příloha k 10. publikaci Zemědělské rady království Českého: Sociální pojištění v zemědělství. Praha 1911.

³⁾ Vzhledem k tomu, že jde o doslovný otisk, nečítáme zvlášť v číselném pořadí tuto práci.

17. *Mezinárodní ústav zemědělský v Římě*. ČSV., roč. II., 1921. Str. 278—292.
18. *Zahraněční obchod republiky Československé v l. 1919 a 1920*. ČSV., roč. III. 1922. Str. 1—52.
19. *Julínovy „Základy teoretické a praktické statistiky“*. ČSV., roč. III. 1922. Str. 284—316.
20. *Geografická metoda ve statistice*. ČSV., roč. V. 1924. Str. 372—376.
21. *Některé poznámky o statistice průmyslové výroby (zvláště o t. zv. čisté hodnotě výroby)*. ČSV., roč. V. 1924. Str. 453—472. (Viz č. 27 a práci uvedenou za č. 12, spolu s pozn. 3).
22. *Anglická škola statistická a G. U. Yule*. ČSV., roč. VIII. 1927. Str. 1—14.
23. *Prof. Dr. Dobroslav Krejčí jako statistik* (k jeho 60. narozeninám). ČSV., roč. X. 1929. Str. 5—11.
24. *Dr. Karel Engliš jako statistik* (k jeho 50. narozeninám). ČSV., roč. XI. 1930. Str. 495—501.
25. „*Problémy statistické mapy*“. SO. XIV. 1933. Str. 419—434. (Viz též č. 13.)

Francouzské:

26. *Le commerce extérieur de la République Tchécoslovaque en 1919 et 1920*. ČSV., roč. III. 1922. Str. 177—199.
27. *Quelques remarques sur la statistique de la production industrielle*. (Notamment sur la soi-disant „Valeur nette de la Production“.) ČSV., roč. V. 1924. Str. 461—472 (Viz č. 21, dále práci otisknutou za č. 12 spolu s pozn. 3).

V jiných časopisech a publikacích:

České:

28. *Závod a podnik zemědělský v rakouské statistice závodové*. Sborník věd právních a státních, roč. XII. 1912. Str. 84—96.
29. *Právní povaha a úkol školní obce*. (Správní obzor, roč. IV. 1912; str. 169—183, 230—244, 257—272.)
30. *Právní povaha a úkol školního okresu*. (Správní obzor, roč. IV. 1912. Str. 333—351, 404—413; ročník V, 1913 str. 28—34, 102—116.)
31. *K obecnímu hospodářství v Čechách ve světle poslední statistiky z r. 1907*. Správní obzor, roč. VII. 1915. Str. 255—266.
32. *O statistice obecních financí*. (Knihovna poradního sboru českých okresů, sv. 8., Sběrka přednášek na téma „Hospodářství okresů a obcí“.) 1915. Str. 165—189.
33. *Slovensko ve světle statistiky*. Nové Čechy, ročník II. 1919. Str. 7—12, 82—90, 142—148, 194—200, 236—240. (Viz též publikaci 10.)
34. *Příspěvek ke statistice Slovenska*. Nové Čechy, ročník III. 1920. Str. 20—24, 69—80, 131—148, 192—200, 240 až 248, 309—323. (Viz též publikaci 10.)
35. *Geografická metoda ve statistice*. Náčrt přednášky přednesené na sjezdu slovanských geografů. Sborník I. sjezdu slov. geogr. a etnogr. v Praze 1924. Str. 393—394. 1926.
36. *Naše spotřeba chlebovín*. Obzor národohospodářský, roč. XXXII. 1927. Str. 140—162.
37. *Statistické řady*. V Poctě k 70. narozeninám prof. Dr. C. Horáčka. Sborník věd právních a státních, roč. XXXII. 1932, seš. 3—4., str. 521—541.

Francouzské:

38. *Statistique Agricole*. V souborné publikaci „La Statistique tchécoslovaque. Son développement et son organisation“, předložené XV. zasedání Mezinárodního statistického ústavu v Bruselu; 1923. Str. 28—39.
39. *Recensement des établissements agricoles et industriels suivant l'état du 27 mai 1930*. Publication du ministère de l'agriculture de la République Tchécoslovaque. 1930. P. 28.—31.

Německé:

40. *Geographische Methode in der Statistik*. Deutscher Stat. Zentralblatt, Jg. 17. 1925. Str. 38—42.
41. *Geographische Methode in der Statistik*. Deutscher Stat. Zentralblatt, Jg. 18. 1926. Str. 98—99. (Odpověď na vývoxy Dra Otty Schliera).

České se souběžným německým překladem:

42. *Základy a vývoj československého hospodářského života v číslech*. (Statistischer Überblick über Grundlagen und Entwicklung des tschechoslovakischen Wirtschaftslebens in Zahlen. (Příručka hospodářského života československého — Handbuch der tschechoslovakischen Wirtschaft, vydavatel Dr. jur. Arthur Katz-Foerstner, Berlin. 1926. Str. 13—23.
43. *Základy a vývoj československého hospodářského života v číslech*. Statistischer Überblick über Grundlagen und Entwicklung des tschechoslovakischen Wirtschaftslebens in Zahlen. (Příručka hospodářského života československého — Handbuch der tschechoslovakischen Wirtschaft, vydavatel Dr. jur. Arthur Katz-Foerstner, Berlin.) 1931. Str. 1—23.

IV. Referáty o mezinárodních sjezdech (pokud nebyly otisknuty jako samostatné články nebo publikace a nejsou vytčeny v oddílech předchozích):

O mezinárodních statistických kongresech a zasedáních Mezinárodního statistického ústavu (vesměs v Československém statistickém věstníku a ve Statistickém obzoru):

44. *Zpráva o XV. zasedání Mezinárodního ústavu statistického v Bruselu*. ČSV., roč. V. 1924. Str. 224—234.
45. *XVII. zasedání Mezinárodního ústavu statistického v Káhiře*. ČSV., roč. IX. 1928. Str. 268—291.

46. *XX. zasedání Mezinárodního ústavu statistického v Madridě: Rámec madridského kongresu*. SO. XII. 1931. Str. 709—713.
47. *Hospodářská statistika na madridském kongresu*. SO. XII. 1931. Str. 717—726.
48. *XXI. zasedání Mezinárodního ústavu statistického v Mexiku*. SO. XV., 106—117.

O mezinárodních zemědělských kongresech a o zasedáních Mezinárodního zemědělského ústavu v Římě.

V Československém statistickém věstníku a ve Statistickém obzoru:

49. *Sedmé valné shromáždění Mezinárodního ústavu zemědělského v Římě*. ČSV., roč. V. 1924. Str. 441—448.
50. *Komise statistiků pro světové sčítání zemědělské r. 1930 při valné hromadě Mezinárodního ústavu zemědělského v r. 1926*. ČSV., roč. VII. Str. 339—356.
51. *Mezinárodní ústav zemědělský a jeho VIII. valné shromáždění*. ČSV., roč. VII. 1926. Str. 332—339.
52. *Prvé zasedání mezinárodní vědecké rady zemědělské a Permanentní mezinárodní komise zemědělských asociací při Mezinárodním zemědělském ústavě v Římě*. ČSV., roč. IX. 1928. Str. 325—336.
53. *Komise statistiků zemědělských při IX. valném shromáždění Mezinárodního ústavu zemědělského v r. 1928*. ČSV., r. X. 1929. Str. 470—473.
54. *Mezinárodní ústav zemědělský a jeho IX. valné shromáždění*. ČSV., roč. X. 1929. Str. 463—470.
55. *Mezinárodní ústav zemědělský a jeho X. valné shromáždění*. ČSV., r. XI. 1930. Str. 696—708.
56. *Zpráva ze XIV. mezinárodního kongresu zemědělského v Bukurešti v r. 1929*. ČSV., r. XI. 1930. Str. 114—120.
57. *Mezinárodní ústav zemědělský a jeho XI. valné shromáždění v r. 1932*. SO. XIII, 662—669.

V jiných časopisech:

58. *Komise zemědělských statistiků při IX. valném shromáždění Mezinárodního ústavu zemědělského v r. 1928*. Věstník Československé akademie zemědělské, roč. V. 1929. Str. 904—906.

O mezinárodních hospodářských konferencích:

V Československém statistickém věstníku:

59. *Mezinárodní konference statistiků pro sjednocení hospodářských statistik*. ČSV., roč. IX. 1928. Str. 469—471.
60. *Mezinárodní konference o hospodářských statistikách v Ženevě r. 1928*. ČSV., roč. X. 1929. Str. 152—197. (Viz též publikaci 12.)

Jinde:

61. *Mezinárodní konference statistiků pro sjednocení hospodářských statistik*. Hospodářský rozhled, roč. I. 1928. Str. 5.

V. Referáty a články o zemědělských statistikách a o sčítání zemědělských závodů:

Ve Statistickém obzoru:

62. *Pokus o zpracování materiálu z bulharského zemědělského sčítání ze dne 31. prosince 1926 metodou reprezentativní*. SO. XII. 1931. Str. 696—705.
63. *Z výsledků prvního světového sčítání zemědělského. I. Celková zpráva Mezinárodního ústavu zemědělského. - II. Zpráva o zemědělských sčítáních v jednotlivých státech: 1. Svobodný stát Irský, 2. Estonsko*. SO., XIII. 1932. Str. 371—396.
64. *3. Litva*. SO. XIII. 1932. Str. 624—641.
65. *4. Lotyšsko*. SO. XIV. 1933. Str. 86—111.
66. *5. Rakousko*. SO. XIV. 1933. Str. 225—255.
67. *6. Švýcarsko*. SO. XIV. 1933. Str. 493—531.

Jinde:

68. *Počet zemědělských závodů v Čechách*. České listy hospodářské, roč. XVI. 1908. Str. 241—247.
69. *Všeobecné sčítání zemědělských závodů ke dni 27. května r. 1930*. Čsl. zemědělec, roč. XII. 1930. Str. 17—18, 289 až 291, 309—311, 327—329.
70. *Sčítání ovocných stromů a keřů ke 20. září 1930*. Čsl. zemědělec, roč. XII. 1930. Str. 596—597.

VI. Recenze literární:

V Československém statistickém věstníku a Statistickém obzoru:

71. *Emil Stodola: Slovenské menšiny na rozhraní maďarsko-slovenskom*. ČSV., roč. I. 1920. Str. 59—63.
72. *Mistopis a národní statistika obcí slovenských*. ČSV., roč. I. 1921. Str. 226—227.
73. *Menoslov obcí na Slovensku*. ČSV., roč. I. 1920. Str. 232—235.
74. *Dr. Dobr. Krejčí: Základy statistiky*. ČSV., roč. II. 1921. Str. 87—90.

75. *Soznam miest na Slovensku dľa popisu ľudu z r. 1919.* ČSV., roč. III. 1922. Str. 199—202.
 76. *Dr. Dobr. Krejčí: Základy statistiky. II. vydání.* ČSV., roč. V. 1924. Str. 87—95.
 77. *Dr. A. Boháč: Národnostní mapa rep. Československé.* ČSV., roč. VIII. 1927. Str. 114—115.
 78. *G. U. Yule: „Úvod do teorie statistiky“.* ČSV., roč. VIII. 1927. Str. 119.
 79. *Dr. Dobr. Krejčí: La Statistique Agricole en Tchécoslovaquie.* ČSV., roč. VIII. 1927. Str. 334—335.
 80. *G. Udny Yule: An Introduction to the Theory of Statistics.* 8. vyd. 1927. ČSV., roč. IX. 1928. Str. 319—324.
 81. *Prof. Dr. Dobr. Krejčí: Statistika, jak se dělá a jak ji používat.* ČSV., roč. IX. 1928. Str. 500.
 82. *Stanislav Kohn: Základy teorie statistické metody.* ČSV., roč. XI. 1930. Str. 134—139.
 83. *Doc. Stan. Kohn: „Kritické posouzení číselného materiálu dotazníkové akce o poměrech zemědělských v ČSR. s hlediska teorie reprezentativních šetření“.* ČSV., roč. XI. 1930. Str. 719—720.
 84. *Wilhelm Winkler: Grundriss der Statistik.* SO., roč. XIII, 1932. Str. 133—138.
 85. *Prof. Dr. Cyril Horáček ml.: Úvod do studia statistiky.* SO., roč. XIII. 1932. Str. 438—440.
 86. *Dr. Fr. Zeman: Úvod do národního hospodářství, finanční vědy a statistiky.* SO., roč. XIII. 1932. Str. 440—441.
 87. *Le petit Annuaire de la Pologne.* SO., XIII. 1932. Str. 565—566.
 88. *Raoul Mortier: L'activité humaine.* SO., roč. XIII. 1932. Str. 566—567.
 89. *Dr. Paul Flaskämper: Statistik.* SO., roč. XIII. 1932. Str. 653—655.
 90. *Armand Julin: Précis du Cours de Statistique générale et appliquée.* SO., roč. XIV. 1933. Str. 144—145.
 91. *Statističeský Ježegodník po mírovomu selskomu chozjajstvu pod redakcijej M. I. Spektatora.* I. Evropa. SO., roč. XIV. 1933. Str. 147—148.
 92. *E. Kohlweiler: Statistik im Dienste der Technik.* SO., roč. XIV., str. 408—410.

Jinde:

93. *Dr. K. Engliš: Chudinství v král. Českém na poč. XX. stol.* Správní Obzor, roč. I. 1909. Str. 125—128.

VII. Různá themata (diskuse, ankety, příležitostné referáty, ovšem pokud nespádají do oddílu III. tohoto seznamu) vesměs v Československém statistickém věstníku a Statistickém obzoru:

Č e s k y :

94. *Odpověď na anketu o návrhu na vytvoření nových oblastních jednotek statistických na podkladě geografickém.* ČSV., roč. X. Str. 330.
 95. *K nové organizaci studia konjunktury.* Příspěvek k debatě o přednášce Dra Smutného v České společnosti statistické. SO., roč. XIII. 1932. Str. 409—415, 417—422, 558—559.
 96. *† Doc. Stanislav Kohn (Posmrtné vzpomínky).* SO., roč. XIV. 1933. Str. 162—167.

F r a n c o u z s k y :

97. *Représentation de la République Tchécoslovaque à l'Institut International de Statistique.* ČSV., roč. V. 1924. Str. 234 až 246.

VIII. Články v naučných slovnících:

Ve Sborníku národohospodářském, sociálním a politickém:

- 98.—100. *Agrární statistika* (sv. I., str. 31—32), *Auerhan* (str. 141—142), *Statistické řady* (sv. III., 492—496).

Ve Sborníku obchodně-technickém, účetním a daňovém:

101. *Agrární statistika* (str. 328—330).

V Hospodářském slovníku naučném:

- 102.—103. *Zemědělská statistika* (str. 1442—1446), *Zemědělský mezinárodní ústav v Římě* (str. 1447—1449).

IX. Geograficko-statistický Atlas Československé republiky, vydávaný Českou akademií věd a umění, nákl. akc. spol. Orbis:

Autorství těchto map:

104. *List č. 40. Elektrárny a plynárny.*
 105. *List č. 45. Průmysl potravinářský a zemědělský I.*
 106. *List č. 46. Zemědělský průmysl II.*
 107. *List č. 48. Doprava mimo mapky o vodní dopravě.*

Redaktorství u listů:

- Č. 37. (*Hornictví a hutnictví*), č. 38. (*Kovoprůmysl*), č. 40. (*Elektrárny a plynárny*), č. 41. (*Textilní průmysl I.*), č. 42. (*Průmysl textilní II. Kozářský a oděvnický*), č. 43. (*Průmysl dřevařský*), č. 44. (*Průmysl chemický, papírenský a grafický*), č. 45. (*Průmysl potravinářský a zemědělský I.*), č. 46. (*Zemědělský průmysl II.*), č. 48. (*Doprava*), č. 49. (*Peněžnictví*), č. 50. (*Zahraněční obchod*).

X. Překlady:

108. *Yule: Úvod do teorie statistiky (Introduction to the Theory of Statistics.)* Přeloženo spolu s prof. Dr. Vlad. Novákem; nákladem S. Ú. S. Praha, 1926.⁴⁾

XI. Účastenství a redakční činnost na některých společných pracích:⁵⁾

109. *Rozdělení Slovenska a Podkarpatské Rusi na přirozené krajiny zemědělské.* Společnou prací doc. Dra Václava Dědiny, Dra Aloise Gregora, Ing. Eduarda Holuba, Dra Josefa Mráze, doc. Dra Václ. Nováka, prof. Jána Volka. Československý statistický věstník, roč. IV. 1922. Str. 9—51. (Též jako zvl. otisk.)
 110. *Přirozené zemědělské krajiny a výrobní oblasti v republice Československé.* Společnou prací doc. Dra Václ. Dědiny, doc. Dra Václ. Nováka, Ing. Jaroslava Spirhanzla, Dra Aloise Gregora, Ing. Františka Bučka, Ing. Dra Jana Dokládala, Ing. Eduarda Holuba, Ing. Leopolda Macháčka, Ing. Eduarda Patky, doc. Dra Josefa Mráze, Ing. Jana Valenty, Františka Bernreitera). Československý statistický věstník, roč. VI. Str. 57—214, též jako samostatná publikace v knihovně Statistického věstníku, sv. 6., 1925. Str. I—158.

XII. Literární činnost v Československé obci sokolské:

Statistika vzdělávací činnosti sokolské v „Zápisích výboru, cvičitelských sborů, vzdělávacího sboru a sjezdu redaktorů sokolského tisku Československé obce sokolské“:

111. Za r. 1920 v č. 6., str. 85—97.
 112. „ „ 1921 v č. 7., „ 103—123.
 113. „ „ 1922 v č. 9., „ 93—114.
 114. „ „ 1923 v č. 12., „ 122—146.
 115. „ „ 1924 v č. 13., „ 95—119.
 116. „ „ 1925 v č. 15., „ 160—185.
 117. „ „ 1926 v č. 16., „ 123—147.
 118. „ „ 1927 v č. 18., „ 164—189.
 119. „ „ 1928 v č. 20., „ 185—210.
 120. „ „ 1929 v č. 22., „ 156—170 (jarní zpráva).
 121. „ „ 1929 v č. 23., „ 125—143 (podzimní zpráva).
 122. „ „ 1930 v č. 24., „ 176—210 (jarní zpráva).
 123. „ „ 1930 v č. 25., „ 165—174 (podzimní zpráva).
 124. „ „ 1931 v č. 26., „ 267—305.
 125. „ „ 1932 v č. 28., „ 167—195 (jarní zpráva).
 126. „ „ 1932 (podzimní zpráva, zvláštní nestránkovaná publikace, asi 14 stran obvyklého formátu „Zápisů.“):
 127. „ „ 1933 (zvláštní otisk zprávy o vzdělávací činnosti. 8 stran).

Jiné statistické práce sem se vztahující:

128. *Několik kapitol ze sokolské statistiky.* Průvodce výstavou sokolskou. 1912. Str. 15—45.
 129. *Statistika České obce sokolské za r. 1911.* Časopis Sokol, roč. 39. 1913. Str. 201—214; 240—243.
 130. *Statistika České obce sokolské za r. 1912.* Tamtéž roč. 40. 1914. Str. 19—28.
 131. *Dosavadní výsledky statistiky osvětové činnosti sokolské.* Sokolský věstník 1920. Str. 597—600.
 132. *Pokus o evidenci vzdělávací činnosti sokolské.* Sokolský věstník 1920. Str. 34—36; 53—55.
 133. *Statistika Československé obce sokolské z let 1913 a 1920.* (Zároveň srovnání s lety 1909—1912). V Praze 1925. Nákladem Československé obce sokolské v Praze. 42 str. textu a 22 str. tabulek.

Jiné práce:

134. *Šíření znalosti zásad řádné demokracie.* Sokolský věstník 1919. Str. 414—417.

XIII. Větší články v denních listech (pokud je zesnulý sám uváděl v seznamu svých odborných literárních prací)

135. *Praha a německé školství národní.* Nár. Listy, 26. srpna 1913.
 136. *Minoritní školství obou národností.* Nár. Listy, 2. září 1913.
 137. *Zemědělství v Československé republice v číslicích r. 1923.* Nár. Listy, 1. ledna 1924.
 138. *Zemědělská výroba v r. 1924.* Nár. Listy, 6. ledna 1925.
 139. *Zemědělská výroba a problém spotřeby chlebovín u nás.* Nár. Listy, 1. ledna 1926.
 140. *Naše sčítání zemědělských závodů r. 1930.* Nár. Listy, 15. května 1929.

⁴⁾ Dr. Mráz uvádí ve svém seznamu odborných literárních prací i rukopisný překlad „Příručky matematické statistiky“ (Handbook of Mathematical Statistics) od H. Z. Rietse, pořízený společně s prof. Drem F. Nachtikalem. Není však dosud jisto, zda tato práce bude vůbec vytištěna.

⁵⁾ Dr. Mráz účastnil se vynikající měrou při vydání díla zesnulého ruského statistika doc. Stanislava Kohna: „Základy teorie statistické metody“, vydaného v Praze 1929 nákladem Státního úřadu statistického. Tuto účast charakterisuje sám autor knihy na str. X. úvodu slovy: „Dr. Mráz laskavě přečetl rukopis, upravil původní, velmi nedokonalý český text knihy, přispěl četnými poznámkami ke zdokonalení knihy po stránce vědecké a pedagogické, přečetl některé korektury a vůbec redigoval tisk celé knihy.“ Jak vidno, jde o více než o obvyklou přátelskou pomoc při vydávání vědecké knihy.